Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ШИНАРИН,
11
[illegible]
1967 шу.
№ 42 (4367).
Мах 2 кап.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союзан Коммунистически партин Нохч-ГIалгIайн обкоман Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхечу Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

1967 шера квартала план промышленноста кхоачашъяра итогаш

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ ХОАМ

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузача денна енйленца накъабахара республикерча промышленноста болхлоша доккхий социалистически декхараш тIаийцар. Уж декхараш кхоачашъяра къовсам доаттабеча промышленни предприятей коллективаша дика къахьегаш тоамаш дьахай.

Валови промышленни продукци арахецара план республика 103,2 процент кхоачашъяьй. Укх шера хьалхарча квартале арахийна продукци 1966-ча шера хьалхарча квартале арахийцачунца нийсйича 15 процент дахкъенай, планах 11,4 процент мара дахкъадда ца еача.

Промышленноста пхьайолча отраслеша арахеца продукци 1966-ча шера хьалхарча квартале арахийцачунга нийсйича укх боарамах дахкъенай:

Мехкадьтта доаккхача промышленносте — 26 процент.

Газови промышленность — 20 процент.

Машинашъечен металлообработкан — 19 процент.

Химически промышленносте — 16 процент.

Ейгача промышленносте — 19 процент.

Кхачан промышленносте — 24 процент.

1967-ча шера хьалхарча квартале валови продукци арахецара план объединенеша, министерстваша, управленеша кхоачашъяьй укх тайпара:

	Хьалхарча квартале план кхоачашъяра проценташ	1967-ча шера хьалхарча квартале план кхоачашъяра 1966-ча шера хьалхарча квартале хиннача продукцеца проценташ нийсдича
«Грознефтехимзаводы» объединени	101	111
«Грозэнерго»	103	104
«Терек» яха мебельно-хьу чакхйоаха фирма	90	88
Швейни производственни объединени	103	116
Нохч-ГIалгIай производственни консервни объединени	104	112
«Грозвино» объединени	106	149
Промышленноста гIишлон материалий управлени	108	115
Кхачан промышленноста Министерство	105	108
Наха бытови гIуллакхаш ду Министерство	107	106
Моттигерча промышленноста Министерство	105	129
Доагора промышленноста управлени	49	—

Планированеи экономически стимулированеи керлача системага дьахкай 8 предприяти. Продукцеш реализаци яра объемага дилача цу предприятеша бaь болх хьахьокх укх даннеша:

	Хьалхарча квартале план кхоачашъяра проценташ	1967-ча шера хьалхарча квартале 1966-ча шера хьалхарча квартале хиннача продукцеца проценташ нийсдича
Еррига	102,4	128,7
«Грознефть» объединени	103	130
«Малгобекнефть» НПУ	101	118
«Старогрознефть» НПУ	100,9	176
«Сунжанефть» НПУ	103	148
«Горскнефть» НПУ	103	108
«Октябрьнефть» НПУ	100,1	118
Мехкадьттагазови управлени	121	130
«Красный молот» яха завод	106	113
«Электроприбор» яха завод	107	233

Промышленни продукце керттера тайпаш арахецар хьахьокх укх даннеша:

	1967-ча шера хьалхарча квартале хиннача продукци	1967-ча шера хьалхарча квартале продукци 1966-ча шера хьалхарча квартале хинначунца проценташ нийсдича
Мехкадьтта — эзар тонн	3129	126
Газ — миллион кубически метраш	554	133
Электроэнерги — млн. квт. сахьат	743	101
Нефтеаппаратура — тонн	4343	105
Насосаш — дукхал	247	108
Цементировочни агрегаташ — дукхал	113	103
ТIоа гидро хьисаце бохабаре йола насосни агрегаташ — дукхал	15	120
Шушаш юла машинаш — дукхал	32	107
Тракторни прицепаш — дукхал	1573	115
ГIишлон кирпичаш (колхозаш ераш ца доархIаш) — миллион	37,6	116
Тхов тIа хьала кирпичаш — эзар квадратни метр	29	59
ЕIкра — эзар тонн	6	100
ВIашагIъехаь дьаькабетона конструкцеши оатхалаши — эзар кубически метраш наллеш	28	111
Оатхалашта эца хьу архийхар колхозаша кийчъяьр йоацаш — эзар кубически метраш	49	102
Херх хьекха хьу — эзар кубически метраш	20	80
Мебель — миллион сомаш	1,7	103
Кога гIирс — эзар нар	304	103
Швейни наллеш — эзар сомаш	1235	121
Кондитерски наллеш — тонн	1226	113
Макаронни наллеш — тонн	1041	114
Мьаькхабулочни наллеш — эзар тонн	17,1	106
Дулх — эзар тонн	3,4	128
Колбасно-метанпи наллеш — тонн	1083	149
Мерзача шурий продукци — эзар тонн	10,2	109
Дулха дьтта — тонн	188	92

Пуйна пхьона пхьайорча предприятеша йоалаш йолча резервеш тоаронеди йиза пайда ийцабац. Валови продукци арахецара хьалхарча квартала план кхоачашъяьяц 11 предприяте, цар кхоачабалкхенна хIа ца яьш цаьна тIайиса продукци 457 эзар сом чаьха я.

Промышленни предприятеша балхаш дьаь производства техническ боарам лаькхбара, механизаци автоматизаци яра, дикагIйола технологи производства юкъекхахьара.

Бурув тохача мехкадьтта скважинаш тайпкар тIоана тохкараша, скважинаш чIоагIйора сварки обсадни турбаша. Скважинашта бурув тохача пайда ийцар остех: цьаьнкшарошечи, сагIоргахьара дулача, гидромониторна.

Технический прогресс дIахиара дакъа лаьцар рационализатораша.

ХIаьта а керда техника производства юкъедьар хьалхарча квартала план йиза кхоачашъяьяцар. Цхьайолча предприятешка мела лел бол бе йолаеша мощносташ кораерзаяра болх, бизза пайда эцац керттерча производственни фондех.

Промышленносте къахьегаш оасареи план хьалхарча квартале 101.8 процент кхоачашъяьй. ДIадахача шера цу юкъах хинначул 10,8 процент дахкъенай къахьегаш оасарле.

Республикерча промышленни предприятешка шерагIа кержаш латт социалистически яхь. Юбилейни шера тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара болхлоша, социалисташа тIаьIертта къахьег производства темпаш дахкъеш.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Статистически управлени.

Советски IаьдалгIа 50 шу

КОГА ГIИРС — ДУКХАГIА

Хана дикка хьалха валови продукци арахецара хьалхарча квартала план тIехкхоачашйир Грозненски кога гIирс беча фабрика коллективо. Планах дьархIачул сонгIа арахийнаб итт эзар сонгIа нар кога гIирс. Арахеца продукци планах дьархIачул дикагIа я. Къахьегама оасарлеи план 7 процент тIехкхоачашъяьй, хIаьта продукцега дIайола мах лохбарах дукхьала хьалхарча цхьа бетта цаччахьалкхенна кхоадьа 7 эзар сом гаргга кхача. Кийчача продукцена реализаци яра кхаь бетта план а 110,4 процент кхоачашъяьй.

Укх юбилейни шера социалистически дахь даьн хьалха латташ хьайоагIа Мурадов Султана куьгалдархо долу модельни кога гIирс беча цеха коллектив. Квартала планал сонгIа цеха болхлоша хьабаь кога гIирс 1800 нар ба.

Б. САМКОВА,
тха штато йоаца корр.

Ялаташ дIадув

Тха совхоза ханц леладераш тхьовь пхелагIча марте дIабелабелар лаьттанца тIоадаа соцамра балхаш де. ЯхлагIча апреле уж балхаш дьаь дьаьар 1605 гектар лелча бIаьстан юхье ялата 759 гектар люцерна дIаюргйолча лаьтта.

Уж балхаш детоша а дIадоладелар тхо бIаьстан юхье юь культураш дIае. ШоллагIча отделене Ирзиев Супьяна куьгалдархо звено цхьоалагIча апреле дIаболаелар, совхоз. гераш кепана вIашагI а эбаш культураш дIае. Уж культураш кхаь дийлахьа 259 гектара тIа дIадийнаб пьлар. Цу звено болхлоша цига дийлахьа 45 гектара тIа шекара свекла дIайийнай планах цу цига дийцахьа е эзар 30 гектар мара йолцача. ХIана шенара свекла дIае йоланный нон. Висханеи Арсанукаеви звенош.

Шийта сиха балхаш ду гидуэргаш дIаюьча Абдулаева Салмана куьгалдеча звенос. Кадратпо-гнездовой хьисапе дIаюь гидуэргаш 35 гектара тIа дIайийнаб звено членаша цхьан сиенах. Гидуэргаш дIае болабелча кхаш леладераша гучадаьлар хIана бIена цу верхI-барI генарг дужалца. Уж агротехника бокъонех доагIачул дукхагIа дар. Абдулаева Салмана ницкъатIйах седака фу IовоагIа Гургаш готтир. Цу гIулакха йиш хилийтар хIара бIена цу шиъ-кхоъ мара генарг ца дужийтам гидуэргаш дIаера болх вIашагIехьаьаккха.

Дика кийчбенцабар бIаьстан юхье юь культураш дIае цхьоалагIча отделене кхаш леладераш а. Цар дIадийнай 35 гектар тIа шекара свекла, 80 гектара тIа гороховни смесаш, хIаьта боахI бIаь гектар гуракъа дуьа ялаташта, 175 гектар люцерна дIайийнача лаьтта маккаш дьахад, кийчдьад гидуэргаш дIаюргйола лаьтта а.

Ништа дика вIаштIехьдаьха дешла уж балхаш кхоалагIча отделене а.

Ф. ПАНКОВ,
Шалье района «Шалинский» яхача совхоза керттера агроном.

ГIИШЛОШЪЕРАШТА

Денгара дента лакхлу Грозненски № 2 йолча гIишлой материалий комбината болхлоша доаха къахьегама толамаш. Валови продукция арахецара хьалхарча квартала план 113,8 процент кхоачашъяьй цар.

Октябра дезача цIейна къахьегама соцгIат кийчдара къовсам доаттабеча цехашта юкъе хьалха латт Катаева Елена Григорьевнас куьгалдеча цхьоалагIча цеха коллектив. Цул тIоаккхаьаш яхь а лакхагIа да. Ништа дика къа а хьегаш, пачча хьалкхенна а производствана а боккха пайда бола термически блокаш ардлаца йолабенаб Колобов Иван Матвеевич керте латтача йиьлагIча цеха болхлой. Кхы а дикагIа къахьегаш ба уж укх апрель бетта. ХIара сменах кержаш дика тIехкхоачашъю.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

10-ча апреле, шиIрандийнахь, къахьегама цIей хилар гIорд Грозне. Цига вIашагIкхийтар промышленносте, юртбоахаме балха тIа хьалха латта комсомольцаш, кагирхой, вай мехка дукхьашха хинначa коммунистически субботникашка дакъа лоацаш хинараш, якъ тIеша ветераназш, къаьна коммунисташ, социалистически къахьегама турпалаш, Нохч-ГIалгIай Пандехьарча совета депутаташ партийни комсомольски балхлой. Уж шоана гуш ба укх сурта тIа. Къахьегама цIейх лаьца материалаш еша шоллагIча агIон тIа.

А. Кебнашвиле сурт.

12 АПРЕЛЬ — КОСМОНАВТИКА ДИ

ТАСС-хоам

СИГАЛА — «КОСМОС-154»

1967 шера Советски Союзе ергIанна урагIъяхийтай «Космос-154» яха Лаьттан искусственни спутник.

Спутника тIа оттаьй 1962 шера 16 марта ТАСС-е хьанхайнальча программага хьерика космически аре дIало тахка лаьрхIа йола Iилман аппаратура.

Спутник орбита тIа яьнихай укх тайпара параметраш а йолаш: юкхьанца гобеаниха ха 88,5 минут; Лаьттан тIехенна эггара дукхагIа гаьна яьннача хана (апогее) — 232 километр; Лаьттан тIехенна эггара дукхагIа гергаенача хана (перигее) — 198 километр, орбита еагIора ластар — 51,8 градус.

Iилман аппаратура сонгIа спутника тIа я: орбита элементаш нийса йистара эша радиосистема, приборийи Iилман аппаратураи балха хьаньехьара деннаш Лаьттан тIа IочутергIйола радиотелеметрически система.

Спутника тIа оттаьча аппаратуро дерттIа болх бу. Iочуукача информацеца обработке ю координационно-вычислительни центро.

Ераш ба укх турпала летчикаш-космонавташ (аьрдехьара аьттехьа) хьалхарча мугIара: А. Г. Николаев, Г. С. Титов, Ю. А. Гагарин, В. В. Николаева - Терешкова; шоллагIча мугIара: Н. П. Феоктистов, Б. Б. Егоров, А. А. Леонов; кхоалагIча мугIара: В. Ф. Быковский, В. М. Комаров, П. Р. Попович, П. И. Беляев.

ТАСС фотохроника.

КОСМОСИ САГИ

АКАДЕМИК АНАТОЛИЙ БЛАГОНРАВОВ, СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА ТУРПАЛ, СССР IИЛМАЙ АКАДЕМЕ КОСМИЧЕСКИ АРЕНАШ ТАХКАРА А ЦАРЕХ ПАЙДА ЭЦАРА А ЙОЛЧА КОМИССЕ ПРЕДСЕДАТЕЛЬ

Яля шу хьадха, 1961-ча шера 12-ча апреле, Лаьттан спутника орбите даьккхар летчика-космонавта Юрий Гагарина лехкаш дола советски космически кема «Восток», хIаьта планета гонахьа го а баьккха, «Iетечча тIехьагIа 108 минут яьлча, лаьрхIа кхиннача районе шоэхьали хьовзан боабаш Iо а доссар из.

Цу тайпара, даьний космически зама дIайолаялар белгал а доаккхаш, эггара хьалхара советски Лаьттан спутник яхийтачул тIехьагIа кхо шу ма дийнна а шу долленехьа а саго ше а гIа баьккхар космосе.

Космически зама — из алхха космически кемаш, автоматически станцеш, планетий хьаяь спутникаш яхийтар хинна Iап, из ба вай ханара Iалам довзар дIатIакхача юкъера IаIалмате локкхе деггIадукхара боарам. ХIана вай хана Iилман технически кхоачамбац лаьттанна хьалех карахнача йиш йолча информацех, цу тайпара информацеш дукхьовла моттигаш кхадизга моргелга эт нарьа — космосена тIа-тIа дукхагIа ххачаш ухьала эш.

ЛархIа а лаьрхIа гучадьаннеи, тамашта кораскхачача Iилман информаце объем, хIояерча замах. ХIара иттъяь цу массаза доал шоза дасайоадешхилар. ХIаьта ер алкха статистически хинна Iаш, из да ядамаш деггIаахара прогрессеш закон. Шоацаш къахьамаш чутта декхараш дика камаьхал а йоалаш кхоачашдара белгъадла цу суханца хьалхашкачьа тIабоа бовзаш ц Iилман техника.

Цхудухьа вIалла тамашне а езаш Iалам довзара лаьттара доавзаш гетта хилара а космически оранаш тIа-тIа дукхагIча бегрьие вай херва Iилман доаьхIамера лабораторе хилар латтерах а. АлхIа цу ихьаине а дуккхача дакъе хьалхатох космически тохкамашка саго юкъарча доацаш дакъа лацанза дiер ца хилар.

Вай хинача автоматически кибернетически устройствай торонаш мелла йоккхий иле а, уж хIана а геттара гаьна е сага тайп-тайпарча торонашца, эггара хьалха цуй творчески торонашца пийсьила. Хьалхха а шоашта хьлахашка оттаьча программаца хьежжа мара болх бе йиш яц вай ханарча. Кхьметтел эггара «хьаькъалераа» а автоматически устройстваша, е, эггара дикагIа гIулакх вIаштIехьдаьча, цига торо хул болх беча хана из программа тоаc. Цхьабакъда, кибернетически машинашта цу дакъе шоаш Iомалуш яраита а, программа оттаела хана. Iомале лаьрхIача хIамах хьалда даннеш хила еза.

ХIаьта вай космосе ме кхоач вайна тIа-тIа дукхагIа пайдалургьа цул хьалхагIа йоашта вIалла а йовзанза йола, вовшта цхьаккха хIама хаьнза йола явленеш. Каст-каста гучаюргьа хьалхе а доадам бе тово йоана проблемаш. ХIаьта белгаала из ма дий космос Iовзара эггара лоархIамера дар. Iалама законаш довзара хьакъехьара вай кхетамаш чIоагIгIа шер а деш, дикалгахьа селла чIоагIа товзалуйта Iаламдео, хьалхагIа вIалла дага а ца хинна, принципиальни керда проблемаш хьокхоллар да.

Цхьабакъда, автоматага тахка йиш яц принципиально довзаш доаца хIама. Цунга Iомде йиш враш алхха хьалхе а керттерча хьале сага йовзаш йола процессаши явленеш мара яц. Бакъда, укх тIеххьарча хана геттара дукха болх баьб электронно-вычислительни машинашта эвристически оалаш йола программаш хьаяра дакъе. Наха беш бола тохкама болх бишха а боашхаш вIашагIтохара зарде тIа кийчъеш я уж тайпа программаш. ЛерхIаш дар нитта да: эвристически программаца Iалашьяь йолча машино шиь лоIаме чаккхьаккха саг йуле вохх дакье Iилман тохкамбар процесс. Цхьабакъда, цу тайпара програмай бокъонца йолаш йола торонаш хIаьзарча йоккхий ер.

Кибернетически машинашка хIанзарчоа торо яц саго хьахьехьа беш бола болх кхоачашбе. Iалам Iилмиена тахкара процессе IаIалмате боккхача лоархIаме ба сага кхетамо, бу болах.

Довзаш доацача хIаманаш эффективни тохкам белгa, вIалла дага ца хинар нийсденнача хана чийга решени тIехьилга, вовшта тоадькьара дуне Iомадара хьагуча кийзача торонех биза пайда эцилга, — из алхха сагага мара дулургдолаш хIама дац. ХIаьта космос кораерзаяра хIанзарча этапе керттерча декхарех цхьа декхар тIа-тIа кхы а кIоазгагIа Iалам довзаилга хилар бахьан долаш вIалла а ца хилча дагадоа нар да космически полеташка юкъарица доацаш дакъа лоацаш сиг хулга.

Гой пудучье космосагахье бемкха моллагIа ергIенара тIа хинна Iацар советски космонавта Юрий Гагарина аь хьалхара рейс — из дар космически аренаш кораерзаяра керда этап болалар, хIаьта цуйна цхьана Вселенни тахкара дакъье керда зама йолалор а дар из.

IаIалмате доаккхача деналера гIуллакх а даь, вазий хьаляIрна космонавто кхы хьалхагIа Iхьаиннe а иэза йолча шиь рейсина баьб а дaь хьахьекхар космически кемаш космосе наха принципиальни йиш йолча, цуйна ца наха хьабийллар космосе бола никъ.

Космически полетий Iилма-тохкама торонаш къаьстта шерьелар дукхьа наха чуховш йиш йола «Восход» яха космически кема советски Iилмахоша хьадарчеи советски космонавтешa Владимир Комаровеи, Константин Феоктистовеи, Борис Егоровеи дика камаьхал а йоалаш яьна рейсаца. Космически кемана массехк сиг тIехоаве торо хилар IаIалмате боккха лоархIам болаш гIуллакх да. Реальне хьилаш хьадаьл Iилмахой — специалисташ: астрономаш, физикаш, биологаш, медикаш, инженераш кхьинe ахара, космосе а, боха шига йоаца хана хадданза массе дагIоделха, зей болахьлаге тохкамаш делгел чакхдаьхьара. Цхьаккха а шекало яц: хIанзчул тIехьагIа бишха дукха наь элелехьа космически аренашка деча тохкамех гучаяргья дукха, а Iилман керда говзалаш.

Космически экспедицеш ухьалга IаIалмате боккхача лоархIаме да кхьи цхьалаьккхарега дилиача а. Ше цхьав мара воаначa цхьан сага кхоачашде хала хургдолаш, селла чоалкхе да космос тохкаш бараштa хьайкхашка латта декхарш. Тайп-тайпарча специалисташа коллективни болх беш хилча мара, цхьание ца дар вокхр а деш, цаьл шоаш деp шоайла дага а болаш, дьап, малагIа ду е хоаш деш хална мара йиш хургьaц лаьрхIар кхоачашде. ХIаьз укх сахьате саго дакъа а лоацаш космосе деш дар керттерча дакъа Iилман - рагведжа яра маIан долаш за: дукхагIа чоалхане йолча космически операцешта еш бола вайхо я из. Цхьабакъда, хьадача планах космосе Iилман тохкамаш, де нах болалургбола ха гаьна яц.

ХIанзехьа йизза бокъо а йолаш хетадала йиш болаш за, алхха цхьа Iилма - тохкама балхаш дерах кхоачам а баь, цу тIа сопаргбен саго беш бола космически болх, аьннa. Космос кораерзаелга наха практически эша гIулакх а хинна дIаоттарг[illegible]а цхьан хана, — из а хургдац ала йиш болаш дац. Ше сенна яр кхы йоалла эдлий промышленно-бедалийн энергетически бaза хиннa дIаоттаб йиш я космически аре. Космосе а сигаларчa кхача тела, а къаьстта шиь тайпарча хьалашка вIаштIехьяха йиш хургьа геттара лаккхара эффективность а йолаш дукха производственни процессаш, маьхера бедал дукхьола моттиг я кхиннa дIаотта йиш хургья сигара телаш. ТIехьа тIаьоагIача хана космосе энергетически устаноакаш а йолаш, адамаша царех пайда ийбеаргa а хила терлургдолаш да, гонахьенна IоахIал теларча бушабенна хургба цу установкай болх.

Цхьабакъда, ца деррига а хила йиш я алхха космически полетий техникаш эшача боарайга дIахьаьча. ХIаьта а кIоаь тIехь яла йеш йолаш да, дика камаьхал а йоалаш из декхар кхоачашдара шиа ярлаш хьадала, аьнна. Масала, космически полеташ дегIайолаьйора дакье бакъаха IаIалмате боккхача лоархIамера гIа бар «Восход-2» яхача советски космически кемо баь никъ. Из полет яьча хана вдланий историе эггара хьалха, скафандра чIоp мара, лоравеш кхы хIама а доацаш, фо довзача ара хилар космонавт Алексей Леонов, Iилманнеи техникаеи каргIадьнинча сийлахь-доккхийча хIамайна нийс а дa, нарца цхьан мугIарера дIаоттадаь йиш йолаш хIама дар «Восход-2» экипаже карагIдаьккар. Космос кораерзалара юьхьенна йоле тайп-тайпара операцеш дика камаьхал а йоалаш кхоачашъяра саг кIоаиг дукха шиа лоIаме хила веза беча балха. ХIаьта космически кемаш хьбино чIоагIа довзулехх цул балха. Из кокъорле дIаякха йиш хилар эггара хьалха бакъ а да хьахьекхар Павел Беляеви Алексей Леоновеи полето.

Космонавтага йиш я, алхара функцеш IаIалашъяра эша автономни система а йолаш лаьрхIа цу гIулакха хьаь герметически скафандр тIа а йийха кема чура арвала а, космически аренашка шиa лоIаме дIа-са вуала а, хIаьта иштта тайп-тайпара балхаш кхьаола деза ца доала хьашерра гIулакхаш кхоачашде а.

Орбиташка Iилма станцеш вIашагIйоттейлга а космически кхача тела тIехеiаш тIа экспедицеш хоашела а сийна дола лоархIамера декхараш кхоачашделга дикка вттагIа хулийт, гаргадовладу саг космосе аравалара.

Космос дIахо кораерзара кхы кIоанагIа лоархIам болаш дац совецки беттагара станцеш яхийтар а. ТIехьагIа космически тохкамаш дола IаIалмате боккхача лоархIамера декхар дика камаьхал а йоалаш кхоачашде вIаштIехьадьннай вай Iалмахой — сигаларча кхача тела (бетта) тIехен тIа космически аппарат кIаьдля Iохоелген цуй искусственни спутникаш хьаелгеи. Из дечо хана къаьстта боккха лоархIам болаш да аппаратура болх чIоагIа тешамеи стабильни хулга Iаламдаь хилар. Догадохийтача кхоачам ба, цхьаннe тIеххьа яж а, бокийташ, «Бутт-9» яхачунгара дIа а йолаль яхийта цхьаь а советски беттагара станцеш йохийтилга толаме чакхьаьна хилар: парех шиь — «Бутт-9», «Бутт-13», Бетта тIа Iоессай, хIаьта воккарех — «Бутт-10», «Бутт-11», «Бутт-12» — цун искусственни спутникаш хиннай.

Саг космосе, ухача заман, ворхIлагIча шера чу долаш латт адамаш. Наьха эахара тIа-тIа дукхагIа влялни а ергIодаш йола керда космически коталонаш вовшта кастта бIаргагургхиларах вIалла шекдала а деза.

(АПН).

ЮРТБОАХАМА БОЛХЛОШТА

Укх юбилейни шера хьалхарча квартале дукха юртбоахама машинаш тIаьхийттай республике «Сельхозтехника» объединеца машенни дарна. Объединене хьанкаьчай «ДТ-54» яха харьковски заводерен, «ДТ-75» яха волгоградски заводерен гусенични «МТЗ-50» яха, хIаьта минcки заводо юлесиx тракторaш.

Грозненски района «Автуринскийи» «Атагинскийи» яхача совхозашта. Сунженски района яха бсахама оттаьй керда цьхa алат дIенду машинаш.

Машинаш хьаяьча заводий болхлоша бийбаьбац хьайбаш леладераш а. Цар цIоргIа объединене хьанкхьачай керда машинаш. Хьайбашта дагъяр дехие установкаш, яха дIадеххa транспортераш. «Двуплава» яха деххаш детта установкаш.

Н. ПОПОВ.

Деррига хьокхамаш тоаденнад

Бр квартал яьлча шу дуэ «Малгобекнефть» мехкдаьтта - промысловни управлени планированеи экономически стимулированеи керлача хьалашка болх беш йола. Профсоюзни организацей, предприятей, хьехий кулгалхоша шоай керттера декхар лоархI хIана болхлой, инженерно-технически болхлой, гIуллакхера вах производствана кулгалдеча юкъеозар. Массазарча производственни совещанешка дувц план кхоачаш ца яра бахьанаш, керла техникен технологии юкъехузахара, продукцега дIадодар лехдара, кхыдола тайп-тайпара дешаш. Соакха управлене накаха предприятешкех хилар технико - экономически советий 68 заседани, экономически анализа бюро 20 заседани. Дика новкъостал ду предприятей болх тоабара Iилманан-технически обществаша. Управлени кердача системага яла кийчлуш Iалаьмате дукха болх бир цу коллективаша. ЛаьрхIар лакхеоча мелови тIоанашкара дакхха йиш йола мехкдаьттей газ, бийцар скважинашта тохкамаш дара методаш.

Планированеи экономически стимулированеи керда система пайданегIа хилар гуш да цу системах совхка болх баьча шоллагIча ах шера хьахача толамашка хьежача. 1965-ча шерачул ах миллион тоннал совгIа дукхагIа даьккхад мехкдаьтта. Из толам баьккхаб тайп-тайпара мероприятеш чакхъяхарах. Бригадашца юкъейихьар боахама расчет, продукцега дIахоьлачуна хIана дена учет елга. ТIаккха хIара болхло экономига дешаш доза безам болаш хилар, хIана аьлча цу гIуллакхо тIатувлар цун материальни безам.

Кердача системага дIалехьа управлене материальни поощрене фонда дар 85 эзар сом, хIаьта кердача хьалашка болх баьча ах шера из хилар 230 эзар сом. Планал совгIа 358 эзар сом пайда бир управлене, 27,9 процент лакхъелар къахьегама овсарле. Иштта дикагIа да деррига кхыдола хьокхамаш а. Цудуьа дикка тоаденнад болхлой материальни хьал. Материальни поощрени а лоархIаш 10,4 процену лакхденнад соакха болхлой алапи 1965-ча шерашца кийсаче, пуйах шоллагIча ах шера 15,1 процент а лакхлуш.

Кердача хьалашка чIоагIъеннай социалистически яхь, экономически дара. Из да декхарах беIрал а дахьа уж кхоачашдоа итогаш ялица бу бер. онга болх производства овсарле лакхъяра тIаберзабаь хила безилга, социалистически яхьа кулгалдега еррига экономика кулгаллар санна Iилман дарда тIа вIаштIехьдакхха делга, яхье баьннаний моральни а материальни а стимулаш цхьана юкъаенна хила езалга; Нагахьа санна хьалхагIа яхьа керттера хьокхам продукци арахецара дукхал хиннабаьде, экономически реформа керттерчарегIа хургболча тайпара болх вIаштIехьа а боаххаш пайда бе коллективана хар. Мичча бесса хийна а продукци арахеца а ца гIерташ, дIалехийтар махулла вIалигагIа а лелаш пайда дукхагIа ицига — из да коллектива тIаьлача лехкавий мIан, цар керттера хьокхам.

Моральни а материальни а стимулаш вIаши юкъаенна хургйолаш профсоюза промкомен управлене кулгалхошей укх шера оттаьй социалистически яхьа керда положени. Хьалха цу положене юкъелагIапар пайда, продукцена реализаци ара хьокхамаш. ХIана цар лоархIаме моттиг дIалеац. Цул совгIа, котбаьнналаьча хьалхагIа хьожаяйоа карава хара тела ЦIе байрахх, хIаьта хIана оттаьй хьалхара кхо моттиг яьккхараьчна кхаь ахчан премии. Яхьа итогаш юкъ районни газета тIа, предприятей пенгалеташ тIа. Болхлой собранешка хан-хапахьа вIастераша дувц социалистически яхь миштта лел, "новкъарле ер а дахьа толамаш а белгалдоах.

Махкара, пайда хIара балха моттиге хьахул. Цудухьа Iалальмате лоархIаме да болхлошта юкъе шерра индивидуальни яхь йоаржар. Управлене профсоюзни комитеташа хIара болхлочоа новкъостал ду декхараш оттадеча. Цу даькъе лоархIаме да коммунистически къахьегама цIи яккхара бола къовсам дIахо а чIоагIбар. Из цIи лелаеш я кхаь мехкдаьтта промыслай коллективаш, буроветтарий а мехкдаьттахой а 32 бригада, 750 саг. 1966-ча шера баьна балхага хьежжа из цIи чIоагIъеш бола собрани хилар мехкдаьтта управлене. Цул хьалхагIа болхлой собранешка вийцар къаьст-къаьста хIара саг. Массарна, айбеннаб коммунистически къахьегама цIи лелаяра бехктокхам.

Кердача системага управлене коллектив яьнача хана дезз холуш чIоагIъеннай къахьегама а производственни а дисциплина. 1966-ча шера шоллагIча ах шера 50 процент кIезигъеннай къахьегама дисциплина телхаеш йола моттигаш. Дисциплина кхы а чIоагIъяра оттаьь я шера дукха даьхача толамех луш йола вознаграждени дисциплина телхаеранашта луш ца хилара положени. Соакха шера - итогехьа 41,8 эзар сом елар вознаграждени.

Кхы а тоалуш йоагIа къахьегама дисциплина укх шера. Иштта, 1966-ча шера январи февраля шин бетта дисциплина телхаь 50 моттиг нийсъеннаяр, хIаьта укх шера шин бетта уж цу 14 яра.

Советски Iаьдала 50 шу дузача денна толамца пакъадаха кийчлуш ба мехкдаьттахой. Ханал хьалха кхоачашъяьй хьалхара квартала задани, тIехкхоачашъяьй продукцега дIадаларги, къахьегама овсарлен заданеш. Профсоюзни, партийни организацешта, управлене кулгалхошта хьалхашка латт бехктокхаме декхар—каралаьца темпаш кхы лох ца йолийташ [illegible] кхы а дар.

Ш. БУЗУРКИЕВ.
«Малгобекнефть» НПУ профсоюза промкома инструктор.

ДАЬЙ ДИКА ГIУЛАКХАШ—КАГИРХОШТА ХЬОКХАМ

Самардийнахь, 9-ча апреле, итт сахьат долача хана ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома здани йолча колоннех хьаIаьхкаш бар производстве, промышленни предприятешка, транспорте, гIишлошъеча, юртбоахаме хьалха латта комсомольцаши кагирхойи. Пийсса итт сахьат доаллашехьа вIашагIкхийттар традиционни кхоалагIа цIей дезде болгIа комсомольцаши кагирхойи. Безаме вIашагIкхийттача кагирхоша дувцар шоай балхах, доахача къахьегама толамех, Октябра дезача цIей сийна тIайийна декхараш миштта кхоачашлу. Цига вIашагIкхийттачарех дукха бараш хьалха вIашагIкхеташ бэнар из санна дола къахьегама цIей дезде.

Цхьа юкъ йоалларехьа колоннех дIа а эта Революце проспекте гIолла Нохч-ГIалгIай облсовпрофа здани йолчахьа Iоболабелар комсомольцаши кагирхойи. ЦIеча байракхашца, плакаташца ега яр проспект. Оркестро музыка а локхаш, уж дIахьавар памятни меттиг лоархIа облсовпрофа здани йолча. Цига 1920-ча шера 3-ча апреле партизански доакъой парад тIаьцаш хиннав Г. К. Орджоникидзе, С. М. Киров. Цига латтача машина борта тIа доал: «Вай вахаре даим вайна хьокхам телаш хургьа вай даьша лаьа коталонаш» яха плакат.

Цу памятни моттиге Нохч-ГIалгIайче Советски Iаьдал эттача денна хетаь йола митинг хьаелл ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. Кириллова. Цо лоацца дийцар республикерча комсомольцаша, кагирхоша, дешархоша, пионераша доахача толамех, цар гIулакхех. Комсомольцаша, пионераша гулъьяча материалех дукха вIашагIъехкай тIема сийлен музеяш, кораьаь бовзаш ца хиина итташ турпалаш. Къаьстта дика музей я № 38 йолча школе, «Красный молот» яхача заводе, № 2 йолча интернате, кхычахьа комсомольцашеи пионерашеи вIашагIъехкараш.

Митинге къамаьл ду КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Х. Х. Бокова. Оратора аьлар: советски халкъ дог гIоадаьнна пакъадоа Сийлахь-йоккхача Октябрьски революцие 50 шу дузача денна. Вай тахан юза тIехьашкахьа хьежоча доккхал ду Нохч-ГIалгIай къахьегамхоша хьабенача халача, сийлен наькъах.

Коммунистически парте, цун сийлолча вникалаша, С. М. Кирова, Г. К. Орджоникидзе кулгал а деш чIоагIа халача хьалашка Советски Iаьдал даьккхар Нохч-ГIалгIай республике, — аьлар нов. Бокова. Парте дикагIболча къонгаша вIашклаьар Грозненски пролетариат, нохчий, гIалгIай, казакий къе нах шоай бокъо, кортамукъале бахьан юкъарча моастагIчоа дукьала боллара. ЦIеча [illegible] республике контрреволюци.

Вай республике Советски Iаьдал доаккхача майра турпалаш латарах цIарашь дIахела, цIаккха сийдоврадоана къонгаш би вай халкъа. Уж би Николай Гикало, Асланбек Шерипов, Дьяков Александр, ГIапур Ахриев, кхы дукха бараш. Таханара кхаэ сийрла вахар хьанхоллача дакъа доацаш хиннача, митинге баьхача революци ветеранашта довца баьккхар цо; уж прал дезаш дукха бахар доаш.

Революци чакхъяьнначул тIехьагIа республикера промышленность, юртбоахам, къаьстта мехкдаьтта промыслаш юхаметтаоттаьь дийкъара Коммунистически парте чIоагIа йоахко еш хиннача беллаьаьккхар оратора. 1921-ча шера В. И. Ленина хулг а яздеш сенам бахь хиннаб Совнаркома Грозненски мехкдаьтта промыслаш юхаметтаоттае аьнна. Лоацача хана мехкдаьтта промышленность дийнъаь юхаметта а оттаьй.

Советски Iаьдал даьннача тIехьагIа шоай хьинар кхо ца деш къахьийтар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша. Промышленносте а юртбоахаме а доккхий толамаш даьхар. 1918—1920 шерашка контрреволюцена дуьхьала турпала латарах, мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаеча хьанаре дакъа лацарах Грозненски пролетариата 1924-ча шера «Къахьегама ЦIеча байракха» орден елар. Хьалхарча пятилетка план 2,5 шера кхоачашйир мехкдаьттахоша. Из бахьан долаш Грозненски мехкдаьтта промышленноста Ленина орден елар.

Сийлахь-боккха Даймехка тIом лаьттача шерашка цIаккха ца хиннача хьисапе хьинар айденна къахьегар вай республикерча къахьегамхоша. «Деррига фронта» яхача девизах къахьегар болхлоша, колхозхоша. Шоай даьша, вежараша хьаккелла прал, паргIато, кортамукъале бахьан доалаш, цу шерашка дара тIом бир Нохч-ГIалгIайчен къонгаша, мехкараша. Республикерча 30 эзар совгIача сага орденаши медалаши еннай цу тIем тIа, хIаьта 36 сага Советски Союза турпал яха цIи еннай. Царна юкъе яз «Красный молот» яхача завода мастер Алексей Йолис, летчик Николай Алексеев, хьехархо Ирбайхан Бейбулатов, Ханпаша Нурадилов, кхыбараш.

Советски Iаьдал эттача шерашка промышленность, юртбоахам легIабена хилар белгалдаьккхар докладчика. Арахеца промышленни продукци 60-зза лакхъеннай. Доккхий хувцамаш хиннал культуре а. 500 совгIа школа я республике, итт эзар хьехархо эа. Белх беш я 17 институти техникумаш, 14 Iилма-тохкама институташ цар филиалаш, кхы дукха а хушамаш хиннал цу областе. Къаьстта дика къахьегама толамаш даьхар республикерча къахьегамхоша семилеткаш. Арахеца промышленни продукци шозза лакхъелар, хIаьта химически промышленносте 4,5-зза. Хьал а яь болх бе дIайолалийтар ткъо йоккха предприяти. Иштта дика толамаш даьхар юртбоахаме, кхыча отраслешка. Семилеткаш иштта доккхий толамаш даьхарах вай республикана елар Ленина орден. Кхы а дикагIа толамаш а доахаш пакъаболх къахьегамхой Октябра 50 шу дузача денна.

Цул тIехьагIа митинге къамаьл де дош лу кхаь тIема ветерана Павел Игнатьевич Павловна. Советски Iаьдал доаккхача, граждански тIем тIа кийсъеннача халонех, уж халонаш турпалерча, денаперча советски халкъо миштта эшайир дувц цо. Цу халача, бирсача шерашка иштта Сийлахь-боккха Даймехка тIом лаьттача шерашка массайолча участкашка хьокхам телаш комсомольцаши кагирхойи хилар белгалдаьккхар нов. Павлова. Шоай даьй революционни традицеш йиш ца йлар, цар традицеш дIалехьар лоаш, даим вахаре, къахьегача, дешача толамаш дахар а лоаш довца баьккхар цо митинге дакъа лоацаш хиннача, балха тIа хьалха латтача комсомольцашта, кагирхошта, вай республикерча берригача кагирхошта.

Митинге хиннарий теркам тIаозаш къамаьлт дир город Грозне бIаь дена хиннача тIем тIа дакъа лаьцача Дмитриев Григорий Александровича. Котдаргхилар теша а теташ лира тIом бир оаха белогвардейцашца, — аьлар цо. Эрмий, ночуой, эрмалой, гIалгIай, кхыча къамех бола наь оагIув аьIоаша болаш тIом беш бар паргIато яккхара. Шоай даьй традицех къахьегама фронте лакха толамаш а доахаш, Октябра 50 шу дузача денна сийленца пакъабахар лоаш лоацца баьккхар нов. Дмитриева комсомольцаштеи кагирхоштеи.

Къамаьл де дош лу Грозненски ремонтно-механически завода токара, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутата Шмыкинская Зоина. Вай даьй традицеш даим цIенеи йиллар дIахьоргьа вай, — йоах цо. Хьинаре къахьегаш, тIехника дешаш сона йоах вай уж дика традицеш.

Со токарь я, 21 шу мара даьнна дац са. Къахьегамхоша теша а бенна Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутаталла хержай со. Хьинар кхо ца деш къа а хьегаш, сайх бенна тешам чIоагIберга аз.

Советски Iаьдал доаккхаш шоай са кхо ца деш лета турпалаш Николай Гикало, Асланбек Шерипов, Павел Мусоров, ГIапур Ахриев, Фатимет Арсанова, кхыбола турпалаш дагалаьца минута сатем хилийта вай, аьлар нов. Кириллова. Сатем оттар. ВIаштIа кхоаза цар сийлеш автоматашца салют елар.

Салют еннача тIехьагIа, цу исторически моттиге, ревкома хиннача зданена юхе, 1920-ча шера партизаний доакъой парад хиннача моттиге дикагIболча производственникашта, тIехника дешача дешархошта комсомольски билеташ дIалу ВЛКСМ райкомий секретараша.

Цул тIехьагIа тIемий ветераний, къаьнача коммунистий, комсомольций, кагирхой колонна тIайода В. И. Ленина памятника. Цига цар памятника гонахьа дукха зизаш доах.

Къахьегама цIей дезде вIашагIенех кхийттараш М. Ю. Лермонтова цIерагIча театре чуйоах. Къонахбарий цIей хьалелл. Массане чIоагIа тIоараш а детташ «Красная гвоздика» яха а кхы а иллеш доах дешархоша.

Цига къамаьл дир дукхьашта вай мехка хиннача коммунистически субботникашта дакъа лоацаш хиннача Лямцева Анна Маркеловнас. Советски Iаьдал даьннача хьалхарча шерашка цу субботникашка комсомольцашеи кагирхошеи миштта дакъа лоацар дийцар цо.

Пятилетка хьалхарча шерен укх юбилейни шерен промышленносто юртбоахамо даьхача къахьегама толамех лаьца дола рапорташ Iодеш цу шакъе отрасле вниалаша. Цар дувц кагирхоша, мехкдаьтта доаккхараша, колхозхоша, буроветтараша, гIишлошъераша, машинашъераша, кхычар даьхача толамех. Дуккхеча предприятешка арахецча продукци дувел дикагIйолча стандарташта юкъе яха хилар белгалдаьккхир цар. Иштта дийцар Октябра сийна йола къахьегама вахта дIахьоча комсомольцаш, кагирхой хьинар кхо ца деш къахьегаш хиларах.

Дош лу крекинг-заводерча социалистически Къахьегама Турпала Блепов Андрей Сергеевича. Къонача производственникий кхоалгIа йола сьезд къахьегама даим сийле хийла яхача девизах дIахьош я, —аьлар цо. Лоацца дийцар цо ше хьабеначa къахьегама наькъах. 17 шу даьлча дена цу заводе болх беш ва из. ХIанз 32 шу да цо цига болх бу. Ал хьабенача къахьегама наькъа чIоагIа боккха мах баьб Даьхено — социалистически Къахьегама Турпал ваьи еох. Къонабарий даьша довказ дергдолаш кагирхой хьалхер лоаш довца баьккхар Блепова.

ЦIей деддеча вIашагIкхийттараша массане а чIоагIа тIоараш а детташ тIаьш тайп-тайпара балха говзалаш Iомаеш бола профессионально-технически училищенкара дешархой. Лоацца шоай коллективех, доахача толамех лаьца дийцар цар. Иштта дийцар школашкарча дешархоша а.

Пятилетка хьалхарча шера хьинар кхо ца деш къахьийгар республикерча комсомольцаша, кагирхоша, — аьлар С. А. Кириллова. Промышленносте а юртбоахаме а пачхьалкхен план тIехкхоачашйир. Къаьстта дика къахьегама толамаш дахарах 14 дикагIйола производственних областной комсомольски Сийлен доска тIен ВЛКСМ обкома Сийлен книжка тIен яьзийтав. Царна юкъе ба нн. Амаева, Кялаев, Эликанов, Якубов, Абозина кхыбараш. Цо дезача къахьегама цIейна лакхача толамашца пакъаярах Октябрьски района комсомольски организацена ВЛКСМ обкома карара хара тела ЦIе байракхи Сийлен грамотех елар. Гудермесски района комсомольски организацена шоллагIа моттиг а хьожаеш ВЛКСМ обкома карара хара тела ЦIа вымпеал Сийлен грамотех елар, Заводской района комсомольски организацена Сийлен грамета елар.

Юртбоахаме хьалхара моттиг лаьцар Грозненски районни комсомольски организаце. Цунна елар ВЛКСМ обкома карара хара тела ЦIе байракхи Сийлен грамотех. ШоллагIа моттиг а луш, Веденски районни комсомольски организацена елар ВЛКСМ обкома карара хара тела ЦIе вымпели Сийлен грамотех. Ачхой-Мартана района комсомольски организацена Сийлен грамота елар.

Промышленностен юртбоахамен хьалха латтача йоккхача группана яла хьожаьй ВЛКСМ ЦК, обкома Сийлен грамоташ. «Производства къона передовика» яха ВЛКСМ ЦК значокаш яла лерхI 34 къонача производственника, ВЛКСМ обкома грамоташ елар 70 сага, деза совгIаташ делар 97 къонача производственника. Профессех дикагIбараш яха цIи елар дуккхачарна. Царна юкъе я «Октябра 40 шу» яхача совхозера Барахоева Рукъет, «Малгобекнефть» НПУ республике дикагIа лоарIа къона шофер нов. Гандалоев, кхыбараш.

ВЛКСМ обкома бюро чIоагIдаьй сийлен гIулакхий книжка леладе. Цу тIа эттара хьалха йазьяр Октябрьски района комсомольски организаци. Митинге дакъа лаьцараша кхайкарал ду республикерча кагирхошка, хьинаре къахьега уж тIаьхьехаш.

ЦIей дакъа лоацаш хиннараьта художественни самодеятельносте концерт лу.

Концерт чакхдаьлча С. М. Кирова цIерагIча парке гаьнаш оагIар къахьегама цIей дездеш хиннараша.

Б. НОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: къахьегама цIей дездеча дакъа лоацаш хиина кагирхой.
А. Нобинамина сурт.

ЛОАРХIАМЕ ДЕКХАР

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене еррига предприятеш санна, планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка дIара кийчо еш я Грозненски мехкдаьтта чакхлоахача завода коллектив. Завода экономически служба яз болх дIаболабир кердача хьалашка болх беча хана лоархIаметIа хургболча предприяте финансовни боахамен балха хьакхамашта анализ яра. Уж хьакхамаш укх тайпара да: керттера производственни фондаш, цар доттам, беш бола пайда; къахьегама овсарлен продукцега дIалодари; нагонлери: къахьегама овсарле лакхъяларга хьежача алапи миштта лакхлу.

Инвентаризаци йича гучадьнар заводе 1,5 миллион сом мах пайда беш йоаца керттера фондаш хилар. Кердача системах болх беча вIалла ла йиш йоаца хIана да из, хIана аьлча цу гIуллакхо лохъеегьа предприяте рентабельность, хIаьта кертерча фондаш тIара бюджете дIалуш йолча 6 проента юкъе шера 100 эзар сом хургла пайда беш йоацача цу фондашта тIеда луш. Шина эргIагIа рентабельноста а прибыла а тIерь материальни поощрене фонда хьакъоастадеш дола дакъа кIезиглургдар.

Цу тайпара хIама гучадьлар оборотни фондашка хьежача а. Дукха хоаттеш йоаца, совнагIа кийнь материалаш 400 эзар сома мах гучаьлай.

Нагахьа санна уж кхоачамбоацараш дукха хала лоацаш (балансе тIара списани а дь) дIадаьхадале, кхыдола дешаш вIаштIехьдоаккхаш дукха а боккъонца а къахьега дезаш да. Царех да къахьегама овсарле лакхъялайнал сихагIа алапи лакхлуш хилара дош. Предприяти кердача системага йоаккхаш оттеш йола форма, йолча планага хьежжа соакха хьокхамаш а оттадеш кийчъячул тIехьагIа кхо шо да къахьегама овсарле алапел кхо процент дукхагIа лакхлуш хила санлга. Из иштта хилийтара хIара производственни болхлочоа лоархIаш шера кхо эзар сом лакхъе ела выработка, е ах бIаь гарига сег нукъадоккха веза балхара.

Из кIенхаштара кхоачамбоацар дIадаккхара, производства мощность чIоагIъяра тIаерзаль мероприятеш е лаьрхIах. Эргаьнкха тоаергья технологически установкаш, пасарегIа пайда эцаргба рационализаторски предложенеех, цхьайолча балха процессашта механизаци автоматизаци ергья. Цу деррига торо хулийтаргья алапи лакхдаларал сихагIа къахьегача овсарле лакхъялийта.

Кердача экономически реформа дIадех къахьегама овсарле лакхъяра материальни стимулех пайда эцар, керттерча фондашка дукхагIа болх байтар. Цу гIулакха оаха вIаштIехьаьккхай боахама расчета керда положени премеш телара керда системех. Цу система юкъейоагIа ренлизаце план кхоачашъярах а тIехкхоачашъярах а, белдах пайда овсарегIа эцарах, ремонт сихъяьрах бола стимулировани. Премировене фонд хьахургья завода баьча пайда цхьан доькъат, цунна тIаккхет алапен юкъедоагIа дакъ. Масала, хинал цхьа ший цхьа бийсен хьалха технологически установка ремонтера лиштеринкхарах ремонт еча дакъа мел лаьнначуна тарифни ставках пхи процент хила ахча дурга материальни поощрене фондера.

Завода чура боахама расчета положени оттаеча хана махулла вIашнзува оаха продукци дукхален дикален хьокхамаши материальни поощрене стимулаши.

ХIана укх сахьате завода коллектива теркам тIауваш да материально - технически Iалашо яра гIулакх тоалелга, хIана аьлча цу тIагIолла керттера производственни фондаш ремонте доадуш, план кхоачаш ца еш дукха моттигаш нийслу. Нагахьа санна, материальни Iалашо ца хилачах дикала хьокхам болхлоша кхоачаш ца бейл е хIана из материально Iаткъач царна, хIаьта кердача системах болх беш из кхыча тайпара хургда, цудухьа материальни Iалашо елга тоадаьна дергдоана хIама да.

Т. КОНШИН,
Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода керттера экономист.

ИШТТА СОВДУВЛ ТОЛАМАШ

Октябра дезача цIейна сийленна пакъаяхара къахьегама вахте эттача Грозненски картонажни фабрика коллективо лакха къахьегама толамаш доах. Еррига продукци арахецара хьалхарча квартала план 113,6 процент кхоачашъяьй тха фабрика болхлоша. Планах лаьрзIачул совгIа арахийца продукци 22 эзар сома мах я. Дукха ахча кходаьд арахецача продукцега дIайода мах лохбарах а.

Укх шера социалистически яхье хьалха латт Котиев Iусмана Ахьмада кулгалдеча картонажни цеха коллективи Ибрагимов Султан керте латтача переплетни цеха коллективи. Хьалхарча кхаь бетта план 119 процент кхоачашйир цар. Укх бетта кхы а дикагIа болх бу шинна а коллективо. Хьалхарча декада план хонал хьалха кхоачашъяьй.

Д. МОРДОВИН,
Грозненски картонажни фабрика экономист.

ШИРАЧА ЗАМАН ВОЧА ТIЕХЬАЛЕНЦА—КЪОВСАМ

Советски халкъ доккхийча патриотически гIулакхашца пакъадоа Советски Iаьдала 50-шу эзаре — СССР халкъий, прогрессивни мел долча адамий дезача денна.

Вицбеннаб большевистски экспериментo массеха хIара мара доакхаргдац, тIехбаьнкхача а массехк бутт мара боаккхаргбац яьха буржуазни «шейхаш».

Дунен тIа эттара хьалхара болхлойи ахархойи пачхьалкхе яхаш йола хIана 50 шу дузаш латташ хилараш совгIа дунен социализма система кхыча мехкашца цхьана хIанзара исторически зама дегIаахара керттера лестам белгалбоккхаш а я.

Вай парте чIоагIа уйла гIайхийт советски наха коммунистически кхетам балара, сахкетам лакха болаш уж хьалхкебара. КПСС Программа тIа белгалдоаккх, нах коммунистически сахкетамца хьалхкебара уж Iилман мировоззренех хьебар къаьстта боккхача лоархIаме хилар.

Из декхар кхоачашдеча боккхача лоархIаме хила безаш ба бахача наха луш бола атеистически кхетам. ХIана дукхагIа бола советски нах атеисташ ба. Цхьабакъда, мехкара, цу даькъе тха районера а, тоьаа дукха нах хIана а шие гIулакхех нукъабалааза ба. Ди — наха юкъера дIазала ца тугаш дола зуламера гIулакх.

Дына догмаш хьалдоаттаераша, тоабай тхьамадашеи цар гIончашеи массе тайпа методашца, кхыметтел шантажеи низийн методашца а, дынах а дIалхача воча замах а юкелиса зуламера гIулакхаш доаржаду. Из долла хIама цар лелалу паьна хьакъзаа Iемача шоай вахар тоалара. Районе эттара чIоагIагIа даьржа дын гIулакх — мурдий тоабаш. Дына хьакъехьара советски законодательство телха а еш, района юрташка къайлагIа вIашагIъеттало мурдий тоабаш, къаьстта а Экажкъонгий-Юртеи СурхотIеи. Цар тхьамадашеи хьехам теларашеи шоай зуламера пропаганда ю мурдашта юкъе яь цо Iеш, берашта кхувш боагIарашта юкъе а. Цхьабакъда, уж шоай тоабагахьа баха гIерташ мурдий тхьамадаша хьегача къих хIанзалца яха хIама хулаш дац: берашта кхувш боагIарашта юкъе хьехама болх бу района пропагандистий, агитаторий низашца, школе даха ха йоллаш мел дола бераш деша дIачуденнад.

Района юрташка ба БатIал-Хьажий, Кунта-Хьажий, Дени-Шейха, Хьусейн-Хьажий мурдаш.

Дынах юхелисача воча гIулакхашца къовсам лоаттабара парте райкомо советски организацина цхьана пайда эц бахача наха юкъе беча хьехама балха дукхача формех — дешарий конференцеш, диспутеш, хаттарийи жопийи сайренех, клубашкарчеи библиотекашкарчеи атеистически уголокех.

Отта а яь, хIара юкхьаьнцарча партийни организацега дIакхоачаьй КПСС райкома бюрос чIоагIъяь йола районе атеистически пропаганда тоаяра тIаерзаль мероприятеш. Дьылах тешараш къематди ца хиларах, аллахI воацаш хиларах дIакхетабара района массайолча юрташка граждний сходаш ю, химех, физиках, астрономех лаьца лекцеш ел. Иштта шерра балла юкъекхуал дьылах тешаранца, къаьстта а мурдий тхьамадашца беседаш яр санна йола формаш а.

Районерча мурдий тоабаех эттара реакционнегIа я 19-ча бIаьшере вIашагIъелла БатIал-Хьажий мурдий тоаба. Цу тоаба зуламерча гIулакхех, вайна махарра, укх шера январь бетта «Сердало» газета тIа дийцар. Районе шерра ювцаш я из статья, сходашка вIашагIкхийттача граждана рьэза боацаш я оаь дайна лоархIаш а дувц БатIал-Хьажий мурдий зуламера гIулакхаш, административни органашкара дех советски гуманни законаш телхадераш чIоагIагIа уголовни бехктокхаме оазлга.

Дукха ха йоацаш цу тайпара сход хилар эттара дукхагIа БатIал-Хьажий мурдаш бахача СурхотIа. Цига къамаьлаш мел даьнаш эгIаз а баха дувлар мурдий тоабай тхьамадаша лелалеча обществана духьаларча гIулакхех. Массех шу хьалхагIа мурдашта юкъера хьа а ваьнна, цIенача махарна ший гIулакхаш дIалоладар бахьан долаш БатIал-Хьажий мурдаша гера теха чов яь волча Муцольгов Бахьауддина аьлар:

— Цу тоаба гIулакхаш закона духьала да, цIенхаштта жоп деха деза нах баха ца бутарашкара, цар фатех бозберашкара, доглаш деряшкара.

Сходо, массава рьаза а волаш, сецам бир, дына идеологеца хоадамболлеш къовсам лоаттабе, лекторий, юртарча актива низашца дына духьалара пропаганда шеръе, БатIал-Хьажий мурдаша закона духьала мел лаь гIулакхаш наха дIадовзийта, общественни уйла царна духьалъяккха, общественни порядок, советски законаш царга теха ца лайта. СурхотIарча наха лелалаь революционни гIулакхаш БатIал - Хьажий мурдашка ейй лоацача ца дахийта вьина.

ХьалхагIа бокъо йоацаш, хара къахьатех доккха пенси ийдеш хиннав БатIал-Хьажий тIехьенах вола Белхароев Исраьил, хIаьта из бахьан долаш цунна суд яь, ца доагIаш цо ийна хинна пенси хьаьдаьккхад.

БатIал-Хьажий мурдий тхьамада хиина Арапиев Махьмад а иштта социалистически законаш телхадарах, харц къахьатех пенси ийдарах набахта веллав, хIаьта кхыта суда хьалхашка отта везаш а ва. Цу тоабах волча Кортоев Iиззийна а уголовни бехк баьб, лахтах пайда эцарах, доахан лелаларах йола социалистически законаш телхадарах суд яьй.

БатIал-Хьажий мурдех балча наьха лаьттан участкаш меллай, колхан мелх хьажара вIашагIа а елла болх беш я районе къаьстта комисси, хIаьта цо лаьча тахканех хьаяннараш КПСС райкомеи райисполкомеи бюро дувцаргда. Дукха истий болаш вола Эсмурзиев Ахьмад суд яь, набахта воалл.

Бераша бусалба дешар Iомале хьужаре йилла гIийрта Хвлухаев Iумар хьагучийнъьккхар района общественносто, хIаьта хIана уж гIулакхаш дита а хита, Экажкъонгий-Юрта трактористалла болх беш ва.

Бокъо йоацаш гера лелалар бахьан долаш суд яьй Кортоев Къурейша. Де дезар даьа шарIата IаьлалагIа яхелаш ела вIашагIдехкараш молаш ба хапая уголовни бехктокхаме оазрах. ГIулакхах дикагIа кхеташ бола нах юкъе а бахийта чIоагIъяьй тоам беча юкъе латта райисполкома комиссеш.

ХIана а тIехьа «хьежаш», «поал хехкаш», шийча лаьо а лоша а цо ховшашехьа жайнаш доахаш, дынах тешаш бола нах оаь ца хеташ Iехабеш я Цхьилекъонгий-Юрта яха БатIал-Хьажий вай Пливева Залейха.

Кхы а чIоагIагIа оаь лелаш да «хьежа» гIулакхаш хьача наха лелалаеш хилар. Масала, Дошлакъий-Юрта моллал веш ва Кунта-Хьажий мурдех вола Богатырев Махьмад, цул совгIа «лорал деш» «поал хехкаш» а ва цо мелцинах шийна хош цхьаккха хIама доапнашехьа а.

Iаьлий - Юртарча Акилов Махьмада массанена а «лаш йотта» лаврхIах. Цо, кхы дIа а хьа а доацаш, духхьал Къурейша цIен тIара яз ше лаьна дIаккхайкадаьа, хIаьта ше пайхамара тIехье хиларах тарра, ше дукхагIа теркалве а лархIа а везз йоах. Из а, шийна иштта хIезигъхула хIамнлг а йоаккхаш, наха хьожаш ва.

КъайлагIа «хьежаш», «поал хехкаш» за хIанз а БатIал-Хьажий тайпах вола Белхароев Макшарип. Цо моттийта Аллахсте балха а наха, «дарбаш» а ду, из, хургдар а ха а хоа соне яхаш, дьылах тешаш бола нах Iехабу.

Районе бахача наха коммунистически кхетам балара вIеанга ее дин Кунта - Хьажий, Гелнерчун, Хьусейн-Хьажий мурдий тоабашеи цар тхьамадашеи лелалйта реакционни гIулакхаша.

ТIехьабисача наха юкъе даим дына хьехамаш беш лел цу тоабий тхьамадаши мурдаши. Дына хьехамаш къаьстта чIоагIа кхайкадеш ва Наьсар - Кертера Арчаков Эльберзий ИбрахIим, Цхьилекъонгий-Юртара Осканоа СаIдалий ХIаши, Наьсарен-Бокзалера Оздоев Сальмарзий Махьмад, ТIой-Юртара Костоев Шовхала Бийсолта, Зурабов Няж-Хьажий Хьасан.

Цхьаккха зиэча а да мегаргдоацаш дулам на районе шерIий судаш (кхелаш) ела.

Дьылах тешараште юкъе лаьйхьа «судалой» а хиина лелаш ба мурдий дукхе тхьамадаш. Масала, БатIал-Хьажий мурдех вола Экажкъонгий - Юртара Точиев Газий Муса, Албогачиев Махьмад, Кортоев Iиса, Сийлача Кхьрийгара Бачалов Iумар.

Цу лакхо мел дийцача хIамашта хьахьанх тха районе бахача наха атеистически кхетам балара гIулакх хIанз а хила доагIача боарамe ца хилар, дына мораль гучайоаккхаш долча Iилманий шаргIаьлгкарашта нахалдаш пропаганда еш ца хилар, кепайоазонахи радиоли бизза пайда ийца ца хилар. Цхьабакъда, укх тIехьарча хана районе дикка чIоагIъеннай дына духьалара пропаганда. тоабаьб КПСС райкома лекторски группаш, «Знание» яхача общества болх, массайолча юрта «Шейха веза» яха статья ювцаш сходаш хьий феврали марта беттанка, массайолча юрта Советашна сессеш хьий дувца оттаьа укх тайпара дош а долаш: «Районерча мурдий тоабаша лелалеча зуламерча гIулакхашца лоаттабу къовсам из чIоагIбара де дезари». Из дош дийца укх шера 23-ча марта къахьегамхой депутатий райсовета сесси 28-ча марта КПСС Наьсарен райкома пленуме. Цига яьча докладех шерра сецамаш тIайийцад. мурдий тоабай реакционни гIулакхашца къовсам лоаттабара чакхьяха мероприятеш кийчъяьй.

А. ТУТАЕВ,
КПСС Наьсарен райкома секретарь.

ЙОАГГIАЧА ТАЙПАРА КИЙЧО Е

Хоаш ма хиллара, укх шера март бетта КПСС ЦК-с, СССР-а Министрий Совета, ВЦСПС цоцам бир, предприятешкара болхлойи гIулакхера нахи, учрежденеши организацеши шин мукъа ди долча балха кIирага яха иштта цу дешах лаьца СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Указ а хилар.

Пачхьалкхен, кооперативни предприятей, учреждений, организацей болхлойи гIулакхера нахи балха кердача режимага боахийта салоIара эша хьалаш а хулийташ планомерно чакхдаккха дерхI. КIирах шин ден салоIаргдолча системага довлар чакхдаккха дерхI Сийлахь - Йоккхача Октябрьски революце 50 шу дузача денга кхачалехьа.

Вай парте, правительства а цу болхлой, инженерно - технически болхлой, гIулакхерча нахъа къахьегаме хьалаш дикагIа хилийтара, царга шоай квалификаций культурни боарами лакхбе торо хилийтара, дикагIа пайда баргболча хьисапе производствера болх вIаштIехьабаккхара, дIахо йолача хана къахьегама овсарле лакхъяра, общественни производствах боала пайда лакхбара.

Цох дикка пайда боалаш хилар къаьгга хьаьнех цу системах болх беча Пермерча, Днепропетровскерча, кхыча гороолашкарча предприятей балха практико, иштта. Дика пайда боалаш хилар хьахьехад кIира пхе дийнахь болх беча вай «Электроинструмент» яхача завода коллективо, кога гIирс беча фабрика коллективо. Укх шера февраль бутт болча деношка хилар облсовпрофа аргIанара пленум. Цига дийцар кIирах пхе ден болх бергболча системага довларца дувзаденна профсоюзни боахамен организацешта хьалхашка латта декхараш. Цига «Электроинструмент» яхача завода къахьегамен дийнен отдела заведующа нов. Оздоева дийцар завода коллектива опытах лаьца, бехталдаьккхар кердача хьалашка заводо ритмичнегIа болх беш хилар, арахеца валови продукци 25 процент лакхъяла, 20 процент совгIа электроэнерги кхое вIаштIехьдалар. ДикагIа пайда боалаш болх бе аьлар оборудовани, болхлой алапи лакхделар 7,5 процент, балда болха ха кIежаьлларах 15 процент ха кхою болхлошо, дукхагIа бе школашка, кружокашка, кхыча хьа деша багIа болхлой, дукхагIа ха я салаIа, дикка тоелар къахьегамен технологически режим.

1967-ча шера январь бетта хиннача КПСС бюро решенех, республикера предприятеши учрежденеши пхе ден болх бергболча кIирага яхар дика вIаштIехьданкхара вIашагIъеллар комисси.

Комиссе лаьрхIа чIоагI а я дIадоха яхьийтар промышленни предприятешка хургйолча балха режимех балха ди мел дIаьха хургдеи хойташ йола рекомендацеш, иштта кийчъяь дIаяхьийтар предприятешкарча комиссешта лаьрхIа йола памяткаш, цар дIабоалийтар коллектива юкъе комиссеша бе беза болх малагIа документаш да кийчде дезараш, министерствашкеи профсоюзий ЦК-и дIадахьийта дезараш.

Комиссеша даьча балхашка, царех хьахинначунга, кулгалхоша лочa докладашка хьежачул тIехьагIа гучадаьлар дукхача предприятешка балха кердача режимага довлара дукха кийчон балхаш даь хилар, цехаша, участкаша, бригадаша болх бергбола графикаш оттаьй, производства болх дикагIа вIаштIехьбаккхара, оборудованеи механизмаши къахьегама овсарле боагIача боарамах хилийтара, къахьегамхошка дикагIа салаIийтара йола мероприятеш мога а я, чIоагIъяьй администрацеша, профсоюза заводски комитеташа. Цар массово - кхетама болх бу болхлоша, гIулакхерча наха юкъе, кIирах пхе ден болх бергболча системага довлар мел лоархIам болаш да дIадовзийт.

Кийч мел даь документаш цехий, участкай болхлойи гIулакхерча нахьехе собранешка дувц, собране дакъа лоацараша массаьа раьза я волаш. Масала, Гудермесски медицински инструментий заводе, Грозненски йий доаккхача заводе, гIишлой материалий №1 болча комбинате, кхыча предприятешка кIира ши ди салаIаш а хургйолаш пхе дийнахь болх бергболча кIирага боала раьза хилар берригa болхлой, хIаьта Грозненски химически комбинате цу гIулакха тIехьа хилар собране дакъа лоацаш хиннарех 97 процент, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе 98 процент, иштта кхы дIахо. Собранешка къамаьлаш лаьраша, партеи правительствои решенеш мога я еш, дукха маьхера предложенеш тел, уж тIеераяь я промышленни предприятей, транспорта, берий учреждений, кхычар болх тоабара.

«Грознефтехимстрой» треста механизаце участка тракториста нов. Смелкова 13-ча феврале хиннача болхлой собране ше къамаьл деш аьлар: ши ди салаIа а долаш пхе дийнахь болх бергболча кIирага дахар партен правительстваи къахьегамхой хьал-торо тоабра еш йола йоакхо я. Шин дийнахь кIирах салоIаш хиларо лохьергьяц механизаторий къахьегама овсарле, из лакхдургья. Цул совгIа дукхагIа тоpонаш хургья берашта кхетам бала, шоай зьани лакхъе, иштта кхы дIахо. Иштта чулоацам болаш къамаьлаш дир болхлой собранешка Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода болхлоша, гIулакхерча наха.

Кердача балха кIирага довларах боала пайда мел-б кхета а деш, предприятей кулгалхоша, профсоюзни комитеташа болхлошка дикагIа салаIийтара йола мероприятеш кийчъяь. Грозненски химически комбинате чакхъяьха дерзIачарех цхьайола мероприятеш ераш я: салоIа сайренаш яр, туристски походаш яр, спартакиадаш яр, берашта дарбана лаьрхIа йола комплекс хьалъяр, 80—100 моттиг йола дача хьалъяр, Iаьржача форда йисте палаточни лагерь хьалъяр, кхы дукха дараш. ХIана «Грознефтехимзаводы» яхача объединене чуйоагIача ерригача предприятеша пхе ден болх бергболча кIирага довлара мел эша документаци дукха хIама ца эшшаш кийчъяьй, уж кийчъяь йоалаш латт кхычахьа а. Объединене укх деношка дIалахьийтад уж министерстве, профсоюза ЦК, республикански комиссе а мехкдаьттаи химически промышленноста профсоюза обкома а дехар а деш кердача системага довла бокъо ялар.

Кердача системага, вешта аьлча, пхе ден болх бергболча кIирага довлара эша документаш кийчдаь Iилма - тохкама институто, мебели комбинато, кинотрядо, «Ильичина» фабрика, горпищекомбината, «Терек» яхача мебельно-хьу чакхйоаккхача фирма, кхычар.

Белгалдаккха деза из цхьайолча управленешка, министерствашка, предприятешка пхе дийнахь болх бергболча кIирага довлара кийчо цу гIулакх во латтилга. Къаьстта мела лел из болх «Грознефть» объединене, цига вIашагIъеллача комиссе заседанеш хил, предприяте мишта кийчо ю цу гIулакха хьажара цхьаккха кулгалхочунга ладийгIалац, иштта тесса из лоархIаме болх леладарах хIанзалца цхьаккха мехкдаьтта промыслови управлене пхе дийнахь болх бергболча кIирага довлара эша документаци кийчъяьяц.

Цхьаккха тIахьожам боацаш шин бетта из болх баьб бытови гIулакх дарен коммунальни боахамен предприятеша. Цо болх дIабоалабелар 14-ча марта цу балха хьано ара комиссе дийцачул тIехьагIа. Уж чуйоагIача министерствашта боккъонца хадар предприятешка кийчон балхаш мишта ду. Предприятешкара документаци хьаккхачацар, цхьаккха саго из хьа а ехацар. Из къаьгга гучадаьлар укх шера 11-ча марта бытойн гIулакх дара министерства предприятей кулгалхой, экономистий, кхыча болхлой совещани хилча, царех дукхагIбарий цу лоархIамерча балдах лаьца ер даьд аьнна ала хIама хиланзар.

ХIанзалца пхе дийнахь болх бергболча кIирага довлара даь хIама дац унахцIено дераярен торговлен министерствашка. Цар лаха сар балха кердача режимах къахьегамхой хьашташи нарна эшараши кхоачашдара, болхлошка салаIийтара йола торонаш.

Министерствайи ведомствайи болхлой хилац предприятешка, практически повкъостал дац пхе дийнахь болх бергболча кIирага довлара болх вIаштIехьбаккхара профсоюзни боахамен организацешта.

Профсоюзий областной Совето предприятеш пхе ден болх бергболча кIирага яхар дийцад пленуме президиума заседане. Массехк совещани яьй, цу дешах лаьца йола инструктивни материалаши доклади предприятешка дIа-юха яхьийтай. ХIаьта а профсоюзий, областнойи районнийи групповий комитетий бехках цхьайолча моттигашка довзаш дац пхе дийнахь болх бергболча кIирага довлара гIулакх, балха кердача режимага ялара предприятеш мишта кийчъяьй дац царна. ХIанзалца хьа шоай бувлам хила безача министерствашца, отраслеви управленешца боаггIача хьисапе бувлам лелабац цар. Шоашта ду цар балхаш, тIахьожам лоаттабац предприятей боахамен профсоюзни балха.

Укх шера январь бетта инструктивни совещани аь яла я, КПСС горкомо, КПСС райкомаша; райисполкомаша цу лоархIамерча балхах доагIаш лола дакъе лаьац, цу дешах лаьца предприятешта, организацешта цар деш новкъостал а дац.

Предприятеш пхе дийнахь болх а бен шин дийнахь са а лоIаргдолча кIирага яхар партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахамий организацей юкъара гIулакх да, цу дукха массане а хьинаре дакъа лаца теза промышленноста, юртбоахама предприятеш балха кердача режимага йоахача.

С. СИДЕЛЬНИКОВ.
Нохч - ГIалгIай облсовпрофа председатель.

1967-ча шера 16-ча апреле 50 шу дуз В. И. Ленин доазол дехьара Петрограде вIашена. Большевистски партена, Россе хьалхашта Iаламате боккха лоархIам болаш дар В. И. Ленин вIавар. Ерригача парте чIоагIа чIолаьжа тIа а кийца, революцен верте эттар пролетарски баьчча.

Дукха эзараш къахьегамхой тIехьа а болаш, броневикана Кшесински дворецагахьа вахар В. И. Ленин. Ше цига дIацхаьчача из цу цIеной балкона тIара къамаьл дир ерригa майда хьалйизза латтача нахага.

1917-ча шера апрель бетта дензмольски событеш хьалалца йолча юкъагIа хIара дийнахьа хIама хилац аьле, Кшесински дворецe хулар Владимир Ильич, из кулгалдора РСДРП(б) Центральни а Петроградски а цамитетий балха.

ХIанз цу исторически цIеношка Сийлахь - Йоккхача Октябрьски социалистически революце Музей яьй. Революце ветеранаша цIаккха а дицдургдоаца Ильичаца шоаш вIашагIбеттабилар я дувцаш, Ленински чтенеш дул укказа.

СУРТА ТIА: Сийлахь - Йоккхача Октябрьски социалистически революца Музея цхьаи залера В. И. Ленин доазол дехьара Петрограде цIавара хетаьь экспозици.

И. Барановех,
Н. Науменковех сурт.
ТАСС фотохроника.

К. И. Чуковский ваьча дийнахьа дена 85 шу дизарга

ВОККХАЧА САГА КОРНЕЯ ДИКА ДОШ

Хетаргахьа, цхьаккхо писатель вац цун произведенеш ешаш бола нах иштта тайп-тайпара болаш; хетаргахьа, лаьттан букъ тIа яц Чуковский Корней ца вовзаш моттиг. «Шин шерагара пхеннета кхаччалца болча» эгтара вIамагIчарна дукха деза цун сакъердаме дувцараш, фу хоплеп фу довзалеи, иллеш - лоархIамаш, школьникаша тIера ца бовлалуш еш цун «Дото геро» яха повесть, «Приключений библиотеке» яха очеркаш. ВоккхагIбарашта юкъе чIоагIа дика лоархIаш я «ДагадоагIараш», «Книжкаши нахи» яха цун мемуараш. Iилмахоша чIоагIа дика лоархIаш ва талант йола литературовед, Н. А. Некрасова творчество тохкар (Некрасовга лаьца книжка баьхан долаш Ленински преми енна дуна), берий литература теоретик. Миллионаш тиражаш йолаш арадаьннад цун книжкаш, цхьа новхал кхийна Iийнадац царца хьал.

Чуковский Корнея произведенешта берий безам тIабола событеш сихсиха хувцалуш, хьашт долаши реальнии дола хIамаш тамашийна дика фантастически, фаьлгашка дувцараш дувзаш хиларах Чуковске стихотворенешкара предметаш дийлу, къамаьлаш деш, эгIазъухаш, сакъердалуш халхалуеш хул. Бераш шоаш долаш санна хеталу цун фаьлгашта юкъе. Доктор Айболитаца («Доктор Айболит») цхьана кхерамечеи безамечеи наькъа Африке долх уж, сакъердалуш довзараш ду Беламеча Бибугонаца, воккхача саго Корнеа — бечалла иштта цIи йоаких цар шоашта дукха везача шоай писателах — шоашта хьалагадийца фу ховлен фу довзалн довш.

Чуковски книжкаш шоаш а да чIоагIа наькъаш деш. Цкъа Переделкине (писатель вахача подмосковни поселке) хьалеллаш дар «Марша доагIалла ахка» яха берий традиционни цIей. МассагIазза бераш кийца цIераш ньгай Чуковский Корнея дачерча хьуна юкъерча къухь тIа. БIаьш бераш даьхкалар хIана а писатель волча хьоашалгIа. Цхьабакъда, хIана берашта хьалхашка оттаде кхы тайпа сурт кийчлаьдар. Ший тайпара хуохар хийха накъонера къонача хьаьшашта Корней Иванович. Цун керта тIатулар беларий корона, белажаш тIа гIолла Iо лаьтта кхачналца Iотеккхаш кIей бессений дух дар. ГIаллаха дар бераш. Тамаш а яр цаъ: боккъонна бола ингалсски тIемахочул гIирс бар-кхI. Из кулг тоха, бе болла, хьыметтех тIабийха биета а мегаргболаш бар. Цига хезар берашта къулдаседа американски резервацешкарча наькха ниж болчеи дикачеи эрсий дешапарча доттагIалах, цар из лоархIаши баркал оалаши хиларах, цIаккха а кхеса Iадецьях а доацаш эрсий писателах сиксики яхача племех вола тIемхо мишта хилар хойташ доза дувнар.

... Шера лакха ала массагIазза ... Йоккха цIа фалача майдаш тIа. Яла беттача цIера гаьба кха багIар старейшинаш — шоай тайпай белгаловаш тIем тIа хиннача човний муаши — тIем тIа лаьтта хилара тешалаш тIаголаш бола ха яха, опыт Iоаль тIемахой. Царна тIехьашка гIолла хьаллаттар цар тайпах бола кагий нах, хIаьта нхы а дIахо «утеш» яр — тIемахой лархIали шоай цIи йолаш хилла сийла дIахкачанза долча цIи йоаца бераши кхувш боагIараши.

Ритуальни цIи — Воккхача Сагама символ — баьчча приказах летталвй. Цхьабакъда, тахан маIа нах гулбеннабаи тохкамах чакхвалина дIамига сиг тIемахошта юкъе хьавувцари цунна яла йоагIаш йола цIи харжари дукха. БIай бесса-сийнача беларе ях ше ши метр лакча, керта тIа тудзаю хIама дIаила кийчъяьчун, Йоккхача майдан тIа вувцаш волчун йолаш а «Сиксихи» яхача племех баьннача вождейнашта дика йовзаш йола цIи. Цун цIи Чуковский Корней я.

Къаьнача советски писатель доц хьаькъале холен зиден доттагIа а хинна денал кога тIа бувхабу Iаьржа гIирс цIаккха а ца дувцаш леладарах «Iаьржакогаш» аьле цIи йоаккхаш болча сиксикий фусамашка. Цудухьа Чуковске стихаш шоай хинара долча советски бераша эрсий меттала ешачул безамегIа ца еше, воагIа вIалла а ешац «Iаьржакогий» бераша английски меттала...

Бералта дагайох Купера турпалий — тешамечаь, дикача, майрача наькъа образаш. Ужжаморгаш дийча мегаш ба ше лоархIаши шийна доттагIал долаши хилар хьахьоккхаш йола из белгало писатела енна тахакара индейнаш а.

— Берий дег чу бола никъ мишта корабир хьона? — аьнна хаьттар аз цкъа Корней Ивановичага.

— Фаьлг лабалехьа, — аьлар цо, — дукхаза а гIалат аийлар со безам тIагIоргбола хIамаш лохаш, сай йоазонаш дешарий турпал лохаш. ХIаьта шийса никъ сайна корабаьб аьнна хеташ а ба со. ВоккхагIбараш бита а бита «Верех» чувелар со. Берашта дукхагIа езаш йола халкъа багахбувцама жираш юха дIайолийча ер па хиларах а дог тийшар са. МалагIа бер да, кхоалаш мотт Iомабе а лалалехьа, боккхагIчарга фаьлг бувна оланза дар. Фаьлгаш дукха деза дIамигача а хьиметтел деша лагIача д берашта. Дукхаза а дийцачул тIехьагIа са дог тийшар — халкъа поэзи — берий писатела вIахха цIи мара доаца къулбц хиларах. Фаьлг могабеш хийнаи со айса мел яьккхача хана. Бера эгтара унахцIенагIа бола кхача ба из. Хьогама кхоалла хIама а йоацаш, из я цхьаккха дача а хиланза кргйоацен дегIа чIагIа дикен маьхь, хIаьта цхьаине а бахъо яц из унахцIена, цхьанна а хIаманна хупа йиш йоацаш бола кхача дIабакхха. Цу бакъдолчох дог тешалаь дуккхача шерашка аз даьхача дешаша.

Писатела берашта еннача берий переделкински библиотеке (творчески лаборатори эал цуках Чуковске) гулду массе тайпа дакаш йола нах. Из а уххаза хьоашалгIа баьхка хиннача писателаша, Iилмахоша, искусства деятелаша берайта совгIата тайнача сувенираша ега хозеи тоамболаши качъяь берий клуб. Суртий выставка а я библиотеке. Тайп - тайпарча мехкашкарча бераша лахкийтад уж. Художника Конашевича суртий йоккха стена берий доттагIчой Самуил Маршака хетаьь я Iилмахочо-поларника Андрей Капица совгIата енна антарктически пейзажаш, бераш итальянски писателаца Джованни Джерманеттоца Брестски крепоста турпалех дийца ца Iеш, из лорвеш хиннача цхьабараша берашка хьажаьмал тохийта а волча советски писателаца Сергей Смирноваца вIашагIкхетар белгалдаькха сурташ.

Чуковский книжка деша вагIарДунга лалувгIар гулленнача берашацунга лалувгIар московски институташка деша багIача иракски, индийски студенташа. Тхо деррига а, цецдаьнна бIархьежар Корней Иванович сел «эргиналирах». Шиш бола тохкамхои ирмчки вола из берашца волча хана шоай «дикача доктора Айболита» тара лестар — казама йоакхо еш фаьлгаш дувцачун яр санна кIаьда оаз йолаш.

Писатела геттара чIоагIа раьза хинна бар доазол дехьара хьаьший. Баркал оалача хьисапе цар массехк шоай къамий илли даьккхар, хIаьта Корней Ивановича царна тIехьа оалар.

— ХIаьта ер илли, — аьлар Дауда, — берий, халкъа да, — тха иракски бераша довх из. Кулгаш хьымарашш дила безам боацаш хинна хIаьих яз цу тIа вуоцар. Сакъердамеча илле тIехьа оалаш дола дешаш («Мой-до-дыр, мой-до-дыр...») хьаьнаша аьлча карталир «Мойдодыр» яха Чуковске гIоръяьнна стихаш цу гаьнарча мехка а дукха езаш хилар.

Чуковский Корней Ивановича 85 шу дуз. Цхьабакъда, къалуш вац писатель.

— Сай къонача дешарашца, — йоах Чуковске, — цар хаивера со волаш санна хеталу сона. ХIара кIирана сакъердаме беседаш ю оаха переделкински библиотеке. Итт шерал дукхагIа ха йоацаш болча хьинна бувзам лоаттабеш хиларо воахаву со лаьттан тIа.

Дукха болх беш ва Чуковский. Познаней, теший папас Iоадьй — шича могаргда пунна ший болх сецийта. ХIанз дагадехад дуния библейски дувцараш — ширача заман мифаш берашта лаьрхIа арадаа. «Ноя кемахи» «Харцахьаьнача вейахи» дола дувцараш хезаранта ха ма деший из фу яхилга да. ХIанз писатела арахеца кийчъю ший «Чукоккалаш» — «Къона гварди» яхача издательстве «Вашха дикача наькъа вахар» яха серена араларгIола историко-биографически альманах, ший сочиненей гуллама керда хIамаш язъю...

Нагахьа санна Чуковский Корнея кховзткъа шу хьалхагIа хенз хьа даь литературни йоазош хьагулдича, дукха тематически, жанрови, хаций рубрикаш а йолаш ший тайпара уникальни библиотека хургъяр. Цу тайпарча библиотеке цийсвелча, хатта ца лой я хоаттаргдар: цхьан саго — писатела, поэта, критика, Iилмахочо, Оксфордски университета сийлахьча доктора уьаккелла хургий еррал дукха сакъердаме фаьлгаш, тохкамаш, очеркаш, повесташ, дувцараш, стихаш, доазол дехьарча классикана яь башка-дика переводаш?

Тамара ЗОЛОТУХИНА.
(АПН).

Мишта кхоачашду юбилейни шерара декхараш?

ДУКХА ШУРА ЯЙНАЙ

Юбилейни шера хьалхара квартал чакхъяьннай. Мишта кхоачашду пачхьалкхенга шура йоххара социалистически декхараш Грозненски шурий совхозо? Цхьа эзар тонн шура дIаяла езача цу совхозо 89 процент мара кхоачашдоьлаш хьалхарча квартала социалистически декхараш квартальни план а 99 процент мара кхоачашъяьц.

Фу бахьан да иштта боахам тIехьабисар? Керттерадар Iалаьмате дукха доахан Iахар дисар да. Из санна хьал района цхьаккха боалме дац. Ве шу долалуш совхоза шурий-товарни фермашка хIара бIаь Iаттах вурийтта етт Iахар биса бар. Цудухьа хьалхарча прношке а дена дикха езача шурех вурийтта процент йоа укказа. Из кIезига дац.

Соахка хIара бIаь Iатта тIехьара юкъера лаьрхIача совхозе 69 Iаса мара хьахиланзар, хIаьта цхьайолча отделенешка кхы а вогIа дар гIулакх — 65-8 Iаса, царех 56 мара хьалкхеланзар.

ДIадахача шера дийнна гIолатаж совхозе тераллаьд ала йиш яц. ХIана аьлча укх шера а хьайбаш дебадара гIулакх дика лелац. ХIара ялагIа дола Iаса делар укказа, районе дайнача Iаьсех 40 процент шурий совхозе дайнад.

Хьайбаш дебадара гIулакх Iалаьмате вв да Итиэов Салман зоотехник волча цхьоалагIча отделене. Вр шу долалуш укказа хIара пхелагIа бола етт Iаьхара бисар, хIаьта берригa укказа Iаьхара бисар 174 етт ба. Болхама ае деш бола кхаь цинъ шера ца бехка кховзткъа етт ба ферме.

Дахкаргдараши-доацараши къоасталелга хан-ханнахьа кхоачашдац совхозе, хIана аьлча цу гIулакха кийчбаь ветеринарни болхлой, искусственни осеменене техникаш бац. Дукхьал совхоза керттерча ветеринарни дора нов. Симонина мара бац из болх. ХIаьта из цаI лоархIавац из болх кхоачашбе. Совхозе хьаелла еза хьайбаш леладераш ректальни техкам бе Iомабергбола курсаш. тIаккха торо хургья дахкаргдоаца доахан ханнахьа гучадаха а царна доагIар де а.

Цул совгIа совхозе долаш да бруцелезах цамогаш дола доахан. Могаш долча доахах уж дIакъоастадара эгтара аттагIа дар а дац укказа. Ховш махиллара, цу доахах дукхагIдараш Iаьсий дац, цамогар а доаржалу. Иштта соахка 133 етт ост баьлар, царех дукхагIдараш бруцелезах цамогаш хилавах.

51 Iатта мара хьажанзар бруцелезий, хIаьта царех ткъаь цхьайтта из лазар долаш хилар гучадаьлар. Юкебисача беаткъа Iаттага хьежа а бац, хIаьта тахналца уж деррига Iула юкъе а лех.

Ост даьнна хьайбаш пачхьалкхенна дулха дIалулда аьнна юртбоахама министерства енна указани я, цхьабакъда, совхоза кулгалхошеи керттерча ветеринарни доре нов. Симонинеи из кхоачашъяц.

Цамогаш долча хьайбашта зарба дара де доагIар дац нов. Симонина, къаьстта тIагIа яра ца йоалаш экспедита. Иштта цамогаш хиннача хьайбашта дукхача хана искусственни осеменени юлаш ца чIоагIа ве ду боахама. Цудухьа деррига доахах ялхайтта процент пхеэза, кхы совгIа а искусственни осеменени е еаш хул.

Етт ханнахьа бугIе ца бара керттева бихьан хьайбашта леттIа гIулакх ца дар да. Грозненски районни Совета депутат йолча совхоза хьалха латтача доярка нов. Долгова йоах, бахка безбеннача хIара Iатта рационах цхьа килограмм концентраташ яла еза аьнна дIалаьдьа, цхьабакъда, из дIа-м кхачац доаханга.

Цудухьа Iоэу Iаса ясала хул, хIаьта етт гIеллу, бехна кхо кIира даьлча а бугIе багIац.

ЙоагIа йоакхо яц дукхьашка пахкача шинарий. Дахка ха дьатIаккхача шик бутт хьалха доагIа гIулакх ю доархашка дIадала деза уж. Из укказа деш дац.

Совхоза специалисташа деррига миэаш оарцагIдаха деза хьайбаш Iахар из -дисийтара.

ХьаIомас могаргья доалахарча № 1 йолча шурий совхозе дика опыт. Дикъ шу хьалха хIара бIаь Iатта тIехьара 73 Iаса мара кхедацар укказа. Берригача хьайбаш леладераша оарцагI а баьше хьалха латта опыт Iома а лаь хьайбай боахаме юкъейоалайир. Цудухьа, хIанз шин шера вIаштта юкъера лаьрхIача хIара бIаь Iатта тIехьара 96 Iаса кхеду укказа. ДикагIа болча искусственни осеменене техникаша Алхастов Iимранeн Сапина Марияси хIара шера бIаь Iатта тIехьара 106 Iаса хьехулийт.

Хьайбай продуктивность лакха хиларах района боахамашта юкъе эггара дукхагIа шура йоликх укказа, хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача — 2477 килограмм.

Иштта сурт да вIаши уллув плача шин совхозе.

В. СОКОЛОВ.

Ирах долаш яхар Бахаева Хьава. Дага доадаш дера хитар цIаьхха. Мар венна дIамигача шин берана йисар из. Цхьабакъда, къона кхалсаг йохайзар. Балха яхар из. Укказа наха юкъе дег чура бала лаьгIора.

Юкхьанца балха еача хола лаьттанцара болх дика бовзацар Хьавайна. ХIамаш зем болча кхалсага хьажкIаш кхеира говзал Iомайир.

Гибридни хьажкIа яр звенос кхеер. Кхаш леладерашта дика хов из кхее мел хала я.

Цул тIехьагIа шекара свекла кхееча звенона кулгалде хьожайир Хьава. Цига а дика толамаш доах цо.

ДIадахача шера Бахаева звенос шоашта тIачIоагIъяьча 34 гектарах хIаране тIара 340 центнер шекара свекла яькхар.

Укх юбилейни шера къахьегама хьоккхмаш кхы а лакхае лерхI звенос. Шекара свекла кхоургйолча участкана доагIа гIулакх дадь баьнаб уж.

Сурта тIа: Ачхой - Мартана района «Лермонтовский» совхоза шоллагIча отделене шекара свекла кхееча звено звеньевая Х. Бахаева.

М. Малуева сурт.

ЙИЪЛАГIА СМЕНА—КХУВШ БОАГIАРАШТА

1967 шера аьхки бераша салаIарах лаьца цоцам тIайийцаб ВЦСПС президиумо. ХIара пионерски лагере Советски Iаьдала 50 шу дизара хетадаь цIейш де, кхуврчаш летаде, фестивалаш е лаьрхIад. Бераш вIашагIдеттидургда къаьнача большевикашца, Октябрьски революце дакъа лоацаш хиннарашца, къахьегама ветеранашца.

Профсоюзий советаштеи комитеташтеи могадаьл производстве болх беш болча кхувш боагIараша юкъе унахцIеноа болх вIашагIболлийта. Цар пионерски лагерашка салоIаргда гураха, йиъллагIча смене. Иштта къаьстта вIашагIйохкаш я спортивно-унахцIеноа лагераш а.

Профсоюзий Централи комитето тIадожадаьд бераша салаIара йола базаш дIахо шеръяра министерствашцеи ведомствашцеи цхьана перспективни планаш оттаелга.

(ТАСС корр).

Москва.

ХЬИНАР ДОЛА КУЛГАЛХО

Де а доагIаш сий ду Социалистически Къахьегама Турпала, Нохч-ГIалгIай Лакхехьарча Совета депутата Сунженски района «Победа» яхача колхоза председатела колхозхоша. Сийлахь-Йоккхача Даьхен тIем тIара цIаьвеча зоотехник волаш йолх бир цо юртбоахама районни отделене, хIаьта 1953 шера председателалла хержар. Къахьегамо нах дукхабезар — из я цун оамалех цаI.

Цунна дагадохарах хьалхе колхозе наха чуIе цIенош. Iаьржача форда йисте хьалийр колхозхошта лаьрхIа салоIа цIа. Боккха пайда ец къахьегамхоша пох. Дукхьал дIалахача шера Iаьржача форда йисте салоIаш хилар 135 колхозхо.

Колхоза хIара тракторни бригаде хьалъяь салаIара деррига хьалаш дола ераш. Станцашка водопровод, душевой установкаш, электрически свет, телевизораш я, хIаьта центральни усальбе городерча столовей хьисапе столови хьаьй. Цу деррига гIулакхашка хьагойт мел йоакхо ю Василий Ильича колхозхой.

Боккха теркам тIабохийт из колхоза кагирхошта юкъе спортивни легдараш доаржайра. ХIанз кхо бIаь совгIа спортсмен ва совхозе. Массехказа хьалхарен шоллагIен моттигаш яьхай колхоза волейболистий, легкоатлетий командаша районе а республике я.

Кхо шу за Василий Ильича кулгалдеча боахама коммунистически къахьегама колхоз яха сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабу. Из къовсам боаржабе кийчлуш бар колхозе 1960-ча шера цхьоалагIча шурий-товарни ферма коллективо из сийлен цIи якхара социалистически ях йоаржабича дена. хIаьта цу шера Мария Богдашкинас кулгалдеча ферма звенона коммунистически къахьегача цIи елар. Из сийлен цIи яккха кийчлуш бар кхы тIайча оалхазарий ферме къахьегамхой а. 1964-ча шера 1957-ча шерачул бIаь эзар центнер дукхагIа чуйийгар колхозе ялат — худар шуреш шазаи кхалев дукхагIа даьккхар, фуаш — цхьан ахаэзел.

Цу гIулакхо хьагойт уж толамаш лаьхача шера коммунистически къахьегама сийлен цIи иккхара къовсам боаржабе колхозе деррига хьалаш хиннарга. Цхьан хана шоай колхоза экономически тIехьаисаш яр хаам дуки колхоза председатела. Бакъда, партеи правительствоан хаддаиза йолкхо ярах 1966-ча шера ши миллион доход е лийрхIача шинъ ах миллион йир колхозе.

Колхоза председатела боккха теркам тIабохийтар „хьайбай боахамен полеводствен механизаци ара. Цу гIулакхо йиш хилийтар юртбоахама продукташка тIабоза чах ашабалийта, къахьегама овсарле лакхъе.

Боккха теркам тIабохийт Василий Ильича колхозкой материальни безам совбаккхара. Дукхьал дIалахача цхьан шера бIаь эзар сом ахча делар къахьегамхошта преминеи алапел совгIа телача ахчанел лаьрхIа. Иштта шоай йоакхо ярах чIоагIа раьза бо пурна колхозхой.

КIезигагIча лоархIаме дац специалистий калраш харжар а. Цу хьакъехьа тe мел дезар даьд колхоза правлене. Из гуш а да колхозе даьча балхашка хьежача. Боахаме дIадийнача ялата фу гертара тикеи лаккара пайда лургболаши да. Ялат дIадувшше а кхашка суперфосфат тессар, чхьайола агротехнически мероприятеш балда юкъеккхихьар.

Цу гIулакхаша хьогойт колхоза председатела специалистий калраш дика хержалга.

Василий Ильича инициативах колхозхоша шера дарражаир экономи ярен кхом барен гIулакх. Боахаме аьча экономически анализо гучадаьккхио хьайбай продукцега дIабола мак лакха болга, пох 40 процент доакъарга бозийлга. Уж кхоачамбоацараш дIададара укх шера бIаь гектара тIа севооборот йолаьй ферме. Тоаергья лоймаи дазгIенаши ярара цонаши. Цигача 400 гектара тIа кхы тIа доаккъара баьцаш дIаюргья.

Цу дакъе кхы а дукха балхаш дергда колхозе.

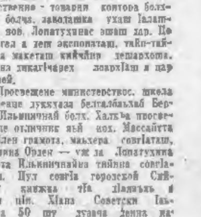
Боахама юкъера расчет юкъейоалаьй колхозхоша. ХIара специалиста колхозхоча дика ков мел средстваш тIасIоргья боахама операцешка. ХIара бригадана, фермана, звеньашта боахача расчетах йола даланеш тел. Иштта болх беш я боахаме экономически анализа бюро. Василий Ильича инициативах боахама хаддаиза балха юкъеккхувд Iилма, хьалха латтача опыта карагIдийнна керлаараш.

Василий Ильича хайна Красноадрски кран совхозашка «Карусель» яха доильни установкаш балха юкъейоалаьйлга. Из шийна чахайнте специалисташца цига а ваха цар опыт хьаIочайир, хIаьта шоай колхоза шурий-товарни фермашка юкъе а йоалайир.

Боахама экономика чIоагIъяра боккхача лоархIаме да из санна говза кулгалхо хилар.

В. БАГДАСАРЬЯН.

КЪАХЬЕГАРЦА ХЕЗА ЦІИ

Духха ба вай республике шоай професси духха ездарах а къахьегама толамаш дахарах а цІи хеза бола нах. Тайп-тайпарча отраслешка къахьегаш ба уж — заводашка, фабрикашка, юртбоахаме, культура учреждениешка, кхычахьа. Царех я хІана вай шоаригІола Берта Ильинична Лопатухина а.

Ялхайтта шу сова хІа я Берта Ильиничнас Нохч — ГІалгІай педагогически института физико — математически факультет йистерьккха. Цу хана дева Грознерча — № 21 йолча школе болх беш я из.

«Ма хета а хетапар-кх сона сайх хьехархо хургъа аьнна цхьабакъда хьехархочуннул дикагІа болх кхы цхьаьна-м хетац хІанза кхаш дуне цо.

Дукха лайр халонаш. Хоччул дукхагІа цахоршаш дар. Институто ена ананеш тоъапар. Теоретически дика кийчъелла яле а віалла практика яцар. Юкъьанца болх бе Дола ешнчана хана шийна на хоир віахатта а охь хетар. Цудухьа дя а бийса па къахьегаш бора болх, Тешшаме новкъост бар методически литература.

— Лочкъадергдац аз. — йоах Берта Ильиничнас, — айса хьехаш дола предмет (физика) мелла дукха дезаш а Іомадеш а со хиннаяле а байпа из кІезига доварр, къаьстта радиотехникеи электротехникеи яхараделаш. Сай беррига низ тІабахийта Іохайир аз уж...

Зезьа дайналаш хьинар зойча хьехархоча хьийга къа. ТІехдика дола цунна хІана ше хьеха предмет. Шийн беррига низ за дешархошта мотта дикагІа довийтара тІабохийта. Нагахьа санна ше хьехача предметах дешархо дика кцийттаваца аьнна шийна хийтача урокаш йистерьлча юхе а Іийн дІахетаву цо уж. На цу темах дІахийтта валлалца цІагІа а школе а латтийна хилап Берта Ильинична.

Цудухьа хургда-кх цо хьехаш дола предмет чІоагІа дукха дезаш школе дукхха дешархой хилар. ХІа, аьнна урокаш йистейоаллашехьа физически кабинете гуллу физика дукха езараш. Шоай школе метте[л] городе кхыча школашка а цІи хеза а уллаза болх беш йола радиофизическе кружок. Бераш тІаболаш а цу кружока членаша кийчъеш йола тайп-тайпара чоалхане моделаш, прибораш, плакаташ, стендаш. ЧІоагІа сакъердаме хул цу кружкоший хІара занятн. Хьалхе а оттальча планах бу болх. ХІаьта цар хьегаш дола хьа зезьа довп.

Вай республике хулача дешархой технически творчества выставкашка дахк хьалхара моттиги яьхай цу школа дешархоша. Массане а бераш тІаовлаш яр масала, укх шера хиначча цу тайпарча выставке цар хьокха яьийта «тамашийна фонтан». ДІатІа а вахо хІа, аьнна цунна сан Іотlаверзаттие хи кІеж хьалтох цо, тІаккха из юхаюьльча кІеж а гоц. Дукхха яр укхаза къыйола моделаш а. Радио повкъостаца лелаш йола автомобиль, монорельсови никъ, машина-экзаменатор, кхы дукххараш хІанз а тІехьа кхыча школашкапа дешархой хьежа ухаш я. Из дерригача а віашиІехьальдинах цо. Лопатухинас віашагІ а елла кулгалдеча кружоко хьинаре къахьегаш хилар. ХІаьта уж ишта Іомабаьр халонех бІу па къажа Берта Ильинична я.

Аза деза цу кружоке хулча занетешa бераша дешар Іомале дика новкъостал делга. Кхы а лоархІаметІа за дешара программах доагІачарел дукхха халагІеи чоалханегІеи дола задачаши упражнениеши а еш цо дешархошта болх бетта. Дика кхетт цулудухьа дешархой цо хьехача предметах, хІаьта цо хьийха духхагІа бийла дешархой халача технически лакхерча дешара заведенешка дешаш ба.

Масала, соахка юкъера школа йисте а яьккха Ленинградски политехнически института радиоэлектроника факультете дешаш ва Лев Малышев, Московски инженерно - физически институте ва Пономаренко Алексей, Грозненски мехкдаьтта институте дешаш ба дукхха бараш.

Царна хьийхача хьехархошта бархал яхаш тайп-тайпарча ВУЗ-ашкара каьхаташ ух школе, царех дукхагІ дараш Лопатухина Берта Ильиничнай цІерагІ ух. Каникулах цІабаьхкача аьгара хьалхагІа шоай хьамсара хьехархо йоача болх цо хьийха катирхой. Цох хов хьехархочов ше царна мел дукха еза.

Укх шера 10-ча «В» класса кулгалдеш я Берта Ильинична. Дика дешаш, дисциплина дика йолаш ба цу классе дешаш бараш. Цхьаккха а сег вац дешара тІехьвусаш.

Дешархой метте[л] дукха къона хьехархой а ба цох. Лопатухинас хьалхьабаьб ала йиш йолаш. Царна из хоир дІахьехаш, шийн балха опыт дІайовзийташ чІоагІа къахьег цо. Кастаста дІахьу «хьайийла» оалаш йола урокаш. Цига гулду шоай школерп а города кхыча школашкара а къона физикаш. Цар хьокхам эца мегаргйолаш хул уж урокаш.

Лакхе вай дийцарел совгІа дукха гІулакххаш да цо кхоачашдеш. Масала, из я агитатор, лектор, школа партбюро член. Цхьаккха мероприяти чакхъяланц школе Берта Ильиничнас хьинаре дакъа да лоацаш: сайре, диспут, дешара конференци, дружина сбораш, кхыдараш.

Краеведческа музей віашагІйолла доахкІар школе, цу гІулакха вишаш дукхха дар. Шоай шефаш — производственно-товарни контора болхой болча, заводашка ухаш Іалашдир цох. Лопатухинас эшаш дар. Цо кулгеа а деш экспонаташ, тайп-тайпара макеташ кийчйир дешархоша. ХІана дикагІчарех лоархІаш я цар музей.

Просвещене министерствос, школа дирекцие дукхаза белгалдаьхаб Берта Ильиничнай болх. Хальъа просвещене отличник яьй цох. Массайтта сийлен грамота, маьхера совгІаташ, Ленина Орден — уж да Лопатухина Берта Ильиничнайна тийна совгІаташ. Цул совгІа горосхой Сийлен книжка тІа дІаязъяь я цул цІи. ХІана Советски Іаьдала 50 шу дузача денна накъа йодаш социалистически яхье а ьерга сийлен декхараш тІаийцад цо. Ше хьехача классашка дешара тІехьдуеш цхьаккха бер ца хилийтара къовсам лоаттабу. Цу даькъе хІанзалца хьа цун дика аьттув а баьнаб. Ала лов кхы а доккхагІа толамаш дала віаштІехьдалда хьа, Берта Ильинична!

Р. АУШЕВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ХЭМФРЕ МАЛХБУЗЕН ЕВРОПЕ

БИХЬА НИКЪ

США вице - президента Хэмфре малхбузеневропейски столицашка шин кІиранна бихьа никъ, массанена а хетачох, лийрхІар кхоачаш ца хулаш чакхбьлар. Цхьабакъда, духьал из никъ ишта чакхбаларах вай давац цун бахьанаш да кхетазича а малхбузехьарча лагере низаш дІаюха мишта нийсдаь лаьрххІа ца хьежача а.

Хэмфри Атлантика а хоадаб дехьавалийнав президент Джонсон ше хьалхагІа а оттальча плацах лаьрхІа доллашехьа Малхбузен Европе вахa ца тугаш Іийнадаь. Укх тІохьарча 14 бетта кхоале ТІайжача океана районе вахa президента ха хиннайоллашехьа а хІанз из Латински Америке вахa виічлуш воллашехьа а за из. НАТО-нерги Европанаш США «чам байнаб» яхулга хий ма? Мишхала ахроатала дац.

ХІана США-нен малхбузен Европанен юкъера гІулакхаш. «Вашингтон пошинг стар» яхача газето зувцачох «къьиача союзашка кхохкам эттачен керда теченеш хьахулачен» хьал тІа кхаьчах. Доаш Вашингтонега кулга нийса лархІа европейнаш кийча хилар, — яздоа укх деннош-на обозревателa Липпмана, — теттара чІоагІа эшаделнал укх тІеххьеча иеропика... Ше хержача новкъа йодаа Европа, «Керда хьаа» белгалдоалаш дола масалаш хила йоиш йолаш за НАТО-га гІолла тІайна тІеха декхараш Франце кхолчашле ца тигар э, «атлантически ядерни нийсъ» проект юкъайиссар а.

Цу хьалашка Европе вахa лоархІаванзар Джонсон ше, цига Хэмфри вахийтача дикагІа хийтар цуна. ДукхагІча даькъе цунна из уІла дег чу йоссаьйраш драхьара политически гІулакхаш а доацам, чухьара политически гІулакхаш дар. «Эко» яхача французски газето геттара нийса белгалдаьхкхаба тайпара. «Хэмфри Малхбузен Европе вахаз США хургдолча коржамашта дувзадениа демократически парто бартагІа мегаш хиларах Джонсон — Хэмфре группа престиж чІоагІъарл».

Еррнгача малхбузеневропейски столинех хетаргахьа, бола мара хилаллар Хэмфре вварташа чІоагІа хьашт долаш. Из тамаш яц. Яьерки тераза тІаккхач гІерташ болча малхбузенгерманска кулгалхой цІаькха а теша бехам хилар цу хьакъехьа ВіашагІххийттача Штатий поаши мишдаш ха а ВіашагІкхийттача Штаташта воздействи е а. Цхьабакъда уж дукха за наалахьа тийшар. Вице-президент кардинальни дешаш къестадеш вола сег ца хиларах. Цхьа бахьан воацаш дацар «Райнише пост» яхача газето «шийла тІехьагІа шекоша юхейтара» Хэмфре, аьнна ядаь хилар. Канцлер Кизингер июль бетта Вашингтоне вахача аьттув бала духхагІа договаш я Бонн: нагахьа санна цу хана Джонсон раьза хуле.

Хэмфре бихьача наькъо дукхагІа лийрхІар малхбузеневропейски пачхьалкхений воал деча гІозарашта дага фу хевлга дар. Шеко яц, вице-президента ше бихьача паькъах хиннарий хьакъехьа президентин конгрессан доклад дургдиларах. Цу докладах лаьна дергдоза дерригa социалаш мишта хургла хІанзе а деиз ха гІертаргдац вай. Цхьа пункт мара юкъаргьац вай. Нагахьа санна Вьетнамера американски агресси Малхбузен Европа правительстваштаи халахьоштеи хьалхашка бехказьяккха бехам болаш хиннавале (хІаьта кхыча мехкий кепайоалоно яхачох, вице-президент из лаьрхІа хиннав), къайла ца я хаухьаш, мукІарло де дезар цо США вьетнамски политико адамаш агІазлигаш царие из гоамъешнеи хилара. Хэмфри дІа мел кхаьчача моттиге пачхарий хьисаре американски бомбаш чуеттара духьала, переговорий накъана Вьетнамера тІом сацабара чІехьа демонстранеш хилар. США вьетнамски политика бехказьяккха Хэмфри гІортара чІоагІа духьаленаш хьоайир английски парламенте Вьетнамерча тІемо, белгалдаьхар комментатора Липпмана, «кІоарга а чІоагІа а гоамъалийтай» ВіашагІкхийтта Штаташ.

Из хетадаьлий - хьогІ американски вице - президента Малхбузен Европе вахa ше лелача хана?

НАИРЕ ХИННА ЛОАРХІАМЕ

[illegible]

Къулбехьей Родезе расистски режим Англе чогийташ хилар бахьан долаш цунна протест духь 1965 шера декабре Англенара дипломатически гІулакхаш хоададаьча Африкахе пачхьалкхениа керте латтарий совещани хилар ВіашагІкхийттача Іарбий Республика столице Каире. Совещане дакъа лаьцар родезийски расистий довл дІадаккхара чакхалхана даргдоала гІулакхаш дувцаш хиннача Алжира, Гвинея, Мавритане, ОАР-а. Таназие викалаш. ОАР-а президента Гамаль Абдель Насера совещане такъалоаччараш тІахьийзар родезийски проблема заькъе «керда никъ лацера». хІана аьлча цхьан хьехамехи Ян Смита клика хабарна чопхаш барахи Іаьдала доалера дІабелхалургдац расисташ. «Гера бе а хелла къовсам лоаттабар, — аьлора цунна дувзаденна «Аль-Маса» яхача египетски газето. — эксплуататорий низашка шоаш лийна лоацеш йитийтарга бола кертера никъ»

Совещане болх шерра боашхаш ба африкански кепайоалон тІа. Из боашхараша белгалдоах, масала, каирски совещане африкански бартцхьоагІел организацие, къаьстта а, цунна юкъерча мехкий «революсьен Африкан» яхача алжирски газета «Африка двангард» а аьнна гІулла чІоагІьера аьттув боаккхаргхилар. Совещане дакъа лоацараша тІахьийзар ОАЕ-х африкански континента хальъашта дагалаттараш кхоачашду инструмент яр духьа. африкански лаьттах цхьаккха чІегІаг колонизаторий кога хІал ца йитийтар духьа низаш кхо ца дара.

Алжира революционни совета председателa Бумедьена совещане хьакхайкадир, из віашагІтохар Африка прогрессивни низий котало я, аьнна. Бумедьена яхачох, политически экономически дакъера халонаш дІаладарген совещане дакъа лоацараш нийсхо йола социалистически обществе хьальюр дукха цхьана гІулакхаш леладара новкъостал дарген болача новкъа гІолла йоаккха позициеш гІа хургба» цунах. Каире бахка йиш йолаш бцелча Малей Конгон (Браззавиль) президенташа телеграммаш яхкийтай дувца оттадьча керттера мел дола дешашта совещане дакъа лоацаранца» йиаза солидарность» шоай хилар хьакхайкадеш.

Родезийски дешали африкански контингенте латтача гІулакхели совгІа, совещане дакъа лоацараш хьежар шитта дукен халкъашта юкъера лоархІамегІарча событешка. Цар хардцхьа лаьрхІар Вьетнамера американски агресси. Цо хьахьокх, «Аль-Ахрам» яхача газето малзлара, кашар чІоагІбе гІерташи шоай зоІам а наргІато а бахьан долаш къовсам лоаттабеча халкъий къамаш - кортамукъален боламаш хьаллоаттадеши долча африкански халкъашеп Африка революционни мехкашем лаьца никъ позитивни хилар.

Каирски совещани боккхача лоархІаме хургъа Гвинейски Республика президента Секу Туре маьшара, хІоан «боарамерей революциянни низаш» хийрадоала йола чоалхане процессаш хулаш йолча Африка кхоалеша. Къовсамгеш цхьаьна беча болхаргей гІоллерча доттагІий віашагІкхетар за аьлар ОАР-а президента Насера чакхъяьлача совещанех.

ИХЬЫЧАРЕХ ТИЙША ХІАМА

ДОАЦАШ ШЕ ХУЛИЙТИЛГА

ДІАДЕХ АДЕНА ХАЛКЪО

Аден яхача английски колоне бахача нахa чІоагІа доивш ду английски оккупанташца. Цига мел бахa пах дуьхьалбаьннаб английски колонизатораша, шоаш кхычарех тийшa хІама доацаш хулийтилгеш мехк дІалаьца латта бІунаш сов чехка арадоахилгеш дІа а дехаш. Профсоюзашеи патриотически организацешеи бьча тІахьехамох кхайкаь массане а юкъерча забастовко городе мехар лертІаро дахьккхаь. ХІара денна дукххача наькъа демонстрацеш хул. Алена уннишка тераш віашхадетт патриотий низашаш английски колонизаторашца. Аденера протеста болам, «Монд» яхача французски газето белгал ма даккхара, хІанз юсстанера дІакхоачаш латт.

Гера бе доллана на доалаш дар цу колоне халкъ, хІана аьлча машара наькъашца английски долах мукъала из гІертарах хІама хилаьа Лондон дуьхьалъвалар бальяш долаш. Шоай мел хола низаш оархагІа а залах Араве къулбехье шоай тІахьежача кІанкара из алийта гІерт английски колонизатораш. Цар цига гадоах аравийски ахгІайрен тІа политически процессеш йолаш йодча мехкдаьтта компаней хьаштай.

Ше кхычарех тийша хІама доацаш хилийтар дукха Адена халкъо чІоагІа къовсам лоаттабу дукха ха я. Из къовсам къаьстта чІоагІа ирбелаб укх тІаххьарча шерашка. Кхы мертел 1968 шера Аденера дІа а гІерга, из шийн мукъах а юкъарга аьнна хьакххайкадаиза яланаар Лондон. Цхьабакъда, цу цхьан хана английски правительства Къулбехьен Араве федерацена (доах дераш Лондоно Іалашбеш йолча) юкъейизьар Аден. Царга формина Адена довл хІазала бехам болаш я Англи. ХІаьта, мадарра аьлча, английски тІемен политически тІахьожама кІал юсаргьяр территори. «Цхьаккха духьале йоацаш шийн приказаш кхоачашдергдолаш английски империализма хьейташ Іалашдергдолаш болча шейхий марионеточни реакционни режим цига лоаттаб гІерт Англи», — яхаш белгалдоахар Аден Африкан халкъий солидарноста Организацие массаларча секретариато къаьстта аьча вайлелаб тІа.

Цхьабакъда, английски тебагІата хьаллоацаш да хуле Къулбехьен Араве федерацена марионеточни довл дераш лоархІабертбаш Адене — Гаргарча Малхбоалерерча къамий кортамукъален болама эгаре денал долашагІа йолча центрех цхьаннахьа гІеттача халкъах. Цудухьа реакционни шейхашец вииранеш Лондоне «хІаньх» федерацие кхычарех тийша хІама яи аьпра формана хьакхабяьдаьргъа тІехьагІа я йоалайий Іаьлаш юхедатара тейаш хургболаш дола къаьстта «къйранала Іалашъяра хьакъехьа договор» йовзийта делга. Цу тайпарча договора тІа оттадаь хургдар английски бІунаш Къулбехьен Араве территорие тІеи Аденеи «Законности порядок хьаллоаттаргІоа эффективни средстваш цига віаштІехьъаллалоа» йолча хана лоаттаделга.

Массалолча хІамана Аьрзе Іалашдеш хургйола федерацие вохара бІунаш нет батальон синаь віашагІтехаш Іомаеш ба английски лоецараш. Федерацена лола хорий кара хургболаш дІалу хьлткъ тІарча эскарна цхьаьна тІехьа тІайоагІача хана английски бІунаш карательни операцеш кхоачакъергйолаш йола истребителаш транспортни самелеташ, массехк форла кема. Федерацие геналцарча низий командовани британски эскарий бе йоалаш хургъа.

Лондоне ишта кийчъе дерхІаш а порта английски салтий а хургболаш долча, ВіашагІкхийттача Къамий Организацие бІунех полицейски низий метте Къулбехьен Араве федерацие пайда оапра планаш а. Тамаш я цу киловаалий новкъосталла ІарбиІ Іехабе английски віаштІехьдоале.

«Іалалмате йоккхий саготаш лайна тха халкъ, — аьлар Аравийски ахгІайрен къулбехьарча патриотически низий кулгалхоех цхьаьне Абдель Амир Мукбеса. — цІаккха а раьза хургйац английски колонизаторий тІаьхьожам а болаш, формана кхычарех тийша хІама доацаш за яхаш хила».

С. ИВАНОВ,
В. КУЗНЕЦОВ.
(ТАСС).

«Правда» яхача газето приз яккхара детаь яр самардийнахьа Грозне дІайихьа республикански кросс. Пхи бІаь метр идача кхалланаха хьайийллар из. Массанел кот а хьина хьалхара моттиг яьккхар № 55 йолча школа дешархочо Григорьева Нинас. Цхьан минуташ 27,3 секундаш бир цо из никъ.

1000 метр идача маІача нахa юкъе котбаьлар № 57 йолча школай дешархо Большов Александр. Цун хь 2 минуташ 56,6 секундаш я. Цу дистонцех идача кхалнаха юкъе кот я Ленински района нийсал Антунина. 15 минуташ 51,1 секундаш пхи эзар метр никъ бир Долгих Валере.

Командни зачетах школашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар № 55 йолча школа дешархоша, хІаьта города районашта юкъе — Ленински района спортсменаша. Республика районий командашта юкъе кот я Грозненски района команда.

О. СМЕРКАЛОВА.

дешнача суртa тІа бо [illegible] дехье нааха кхалнах.

РСФСР ЧЕМПИОНАТ

Городе Адлере хилар РСФСР-а дешархошта юкъе ейгача атлетиках хьалхара моттиг яккхара яхь. Цига дакъа лоацаш яр РСФСР-а автономни республикашкара, областашкара, крайшкара 52 команда. Дика аьттув баьлар вай спортсмений. Масала, копье кхоссара РСФСР-а чемпион хилар вай республика викал В. Сиденко (59 метри 13 сантиметри). Лаккал кхоссналора шоллагІа моттиг яьккхар Грозненски мехкдаьтта института студента А. Батманова (190 сантиметр).

Дика хьоккхаш гойтар бІаь метр удаш № 20 йолча Грозненски школа дешархоша Бондарева Иринаси 400 метр удаш Григорьева Нинаси. Уж берригаш а боккхагІчар группана юкъе хиннараш ба. ХІаьта дІамагІчарна юкъе белгалваьлар Касаткин Саша. Дукхаленаш эша а еш 110 метр удаш 16,5 секунд мара ваккханзар цо. Укхе кхоалагІа моттиг цунга кхаьчар.

КЪОНА ВОЛЕЙБОЛИСТАШ СССР ПРИЗЕРАШ

Волейболах неасош дешархошта юкъе СССР-а хьалхара моттиг яккхара хиннача яхье дакъа лоацаш хилар РСФСР-а чемпионаш бола вай къона спортсменаш. Из бол[ча] Грузински, Белорусски, Казахски, кхыча а республикий командаш яьтбаьлар Нохч-ГІалгІайчоь волейболисташ. Цхьан Московски командаш мара эшабаннеф ум. Укхъа шоллагІа моттиг а яьккха віабийзаб грознянцаш. Цар команда тренер Марашин Лев Андреевич ва.

О. СМЕРКАЛОВ.

ШАХМАТАШ

«Динамо» ДСО шахматисташта юкъе хьалхара моттиг яккхара хиннa яхь чакхъяьлий. Цига дакъа лоацаш хилар дикагІа ловзаш вола 14 спортсмен. Массанел кот а хьийна чемпиона цІи яьккхар Грозненски № 49 йолча школа 10-ча касса дешархочо Гаращенко Виктора. Цу ерригача нхье цхьа мара йішапзар из, цхьа ловзар цхьаккхе а кот ца воалаш чакхъяьлар.

Чемпионат ах очно кІезигагІа йолаш из Зубайраев Мажед Цхьоалагіча разряда норма кхоачашйир цо. КхоалагІча моттиге В. Чебановн. ЙиълагІча — мастерал[л]а кандидат вола Хаит Саши.

Хьалхара моттигаш яьхача лиькагІолча ших спортсмени маьхера совгІаташи грамоташи еннай.

В. Жук-Трипеонтов.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕК» — КОТЬЯЬЛАР

9 апреле СССР кубок яккхара йолча шийн хьалхарча матче «Терек» лайвар Львоверча СКА-на. Счет 2:1 а йолаш фусамдай котбаьлар.

Хьалхара тайм сеале Львоверча футболисташкахьа йолаш чакхъьлар. Цар нападающие Пенькове кхьайийллар счет. Цхьабакъда, из массехказа хувца яш йолаш бир «Терека» спортсменаш. Вурташ чутоха аьттув болаш моттиг[а] лисбъелар Михеева, Толстова.

Баькъа шоллагІча тайме ловзара сурт хувцалелар. ХІанз хоза комбинацеш гойташ я сика а лоаз грознянцаш. Шаулова меттел ловзаза дралькиначa Жердева 55 минуте вурсаш чутох. Счет 1:1. ЛаьгІуш яц «Терека» атакаш. Кхы минот яьлча цу матче дика лайзача Жердева хьалза яьккхар шийн команда.

СССР кубок яккхара хиннача матче котъьлар «Терек». 13 апреле Грознерча Орджоникидзе цІерагІча стадионе «А» класса шоллагІче лиге СССР-а хьалхара моттиг яккхара йолча матче вай футболисташ ловзаргба Таллинерча «Динамоца».

И. МУСИЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан республикеи Грознеи гІолла екхаш латтаргъа. Малхбоалехьара гІийла мух хьекхаргба. Дийнахьа республике 13 — 18 градус. Грозне 16 — 18 градус йовхал латтаргъа.

Кхоанне лаьмен республике віеашг-дукха моркаш а йолаш хаоттам хила тарлу. Къилбаседа-малхбоалехьара гІийла мух хьекхаргбе. Дийнахьа 15—20 градус, бийсанна 3—8 градус йовхал хила тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

МАО ЦЗЭ-ДУНА «ЦІЕ АПРЕЛЬ»

Мао Цзэ-дуна группо шийн политически противникашта — эттара хьалхарча аргІанна КНР председателa Лю Шао-цинее КПК ЦК генеральни секретара Дэн Сяо-пинан — духьала еш йола наступлени тІа-тІа шерагІча масштабе хулаш йоагІа.

Шийн беррига противникаш бІехабар эшабари духьа еррига средстваш сарцагІальхай хІанз Мао Цзэ-дуна группо. Птташ ааараш пах лехкаш тІа а кхуйлаш митингаши собранеши хул беррига мехка, кепайеавув цІальшна я Лю Шао-цинен цунна тІехьадаттараштеи духьала язъяь материалаш. Пекина улкнашкеи майданкеи оттаьча громкоговорителаша цахалдаш яппараш ю Мао Цзэ-дуна противникашта. городе тІаьла лехкаш лелача хунвэйбиновски агитмашинаша тІахьех Лю Шао-ци Дэн Сяо-пин, кхы тайпа оцабаьнна кулгалхой «ІофоссабаркІ».

«Цунца цхьана, белгалдоалаш тІада да хунвэйбиновски кепаезнени плакаташен мара Лю Шао-ци шийн йолча тайпара цІи йоаккхаш ца хилар. «Жэньминь жибао» кхыча центральни газеташен нийсагІа лоархІ «Іаьдала лакхе латтача контерохи капиталистически наькъапа волачохи» яхаш дийцача, из «кертерар» Лю Шао-ци хилар Китае цхьаннева а къайле йолаш деце а).

Геттара чІоагІа йоладеннача цу кампанех «генеральни наступлени», «Іаьдал бе доллара хоадамболлаш лоаттабу тІом», «ЦІе апрель» оал официальни пропаганда.

Мао группа противникашта еш йола наступлени лакхе латтараша Іаьдал къуйсаш лоаттабеча къовсама массе белгало шийца йолаш я. Духьала нарна дІагІабилла гІерт БНР-ера дерригa политически экономически гІулакхаш юкъахисарах, мехка из беррига гІурт оттарах йола бехк. Цхьабакъда, бокъонца бехк бе безача гІулакх дІахаьлчача, цар мел даь «зуламаш» «Мао Цзэ-дуна идеиш дукхьала къамаьлаш даро мара хиниалаш.

Бокке беш бола кулгалхой укх тІеххьарча хана кхы а дукхагІа хиннаб. Хунвэйбиновски кепайоалу чІоагІагІа гІерта даьннад, белгала аьлча, БНР Пачхьалкхен совета премьера заместителах Ли Сянь-ниних. Укх деннопика «Байцзин гунга» яхача газето надечох, «Синлахь-Йоккха культурни революци дІайолаелча дена» «Лю а Дэна а никъ» чакхбаьхаб Ли Сянь-Няна (бувцаш барам БНР председатель Лю Шао-цин КПК ЦК генеральни секретарь Дэн Сяо-пинин ба (Ред. белгало), «председателa Маоси ЦК-арча культурни революце гІулакхашта йолча группин шийга лахьа дог доалаьа». Пекине хІана ишта къаьстта духхагІа хинват кхыча мехкашцарча гІулакхий министра Чэнь-ина а хьалха маршал хиннача Е. Цзянь-ина а духьалдерзада плакаташ.

Пекински авиационни институтерча хунвэйбиний газете язду, «ЦК-ара культурни гІулакхашта йола группа ноча юхьара йийдаь Чань-пс, «Синьлахь-Йоккхача культурни революце воча оагІорхьара ІоаткъаІбу пронаводстапаа» яхий кхайкхадирца. «Чань-п, — йоах газето — шийн віаштІехьа а доллаш цхьаккха моттиг барара яцийтаяц дохьаж ца тоссаш председателах Маок на гІортешиа».

Пекине доаржадаьча плакатешта тІахьех БПК ЦК Политбюро члена, эскарерча «культурни революце гІулакхашта йолча группа кулгалхочоа, КНР Пачхьалкхен оборона комитета председателa хьалха хиннача маршала Сюй Сян-цяна «ала тІалаллара».

Цу тайпара, хІанз маьрша виса вахаш волча хьалха хиннача китайски ийс маршалах (воинскн званеш хІанз Китае тезаш яц) цхьа: Линь Бяо мара ван хунвэйбиновш цаофнеши ца гІерташ. Вож юхеисза барІ — Чжу Дэ, Хэ Лун, Пын Дэ-хуай, Е. Цзянь-ин, Д. Энь-и, Не Жун-чжэнь, Ло Во-чэн, Сюй Сянцянь е деш хІана доацаш ва, е гІелалла хьуназбеш.

Центральни провинциальни кепайоазно яхачох, Мао Цзэ-дунен цунца гонехьарча гІозареи противникаш — центрера бараш санна, иштта моттигашкара бараш а — духьала ца отташ дІакарабаха безам болаш бац. Духьал из бальан долаш цаафанеши хунвэйбиновши тІа-тІа чІоагІагІа тІехьех газеташа «какотабаларахи шоай мутІараш цІендараш».

(ТАСС, 7 апрель).

РЕПЛИКА

САБАР: ЕР КЪОАЛ ДА

Поэт хилара геттара атта никъ ба Балаев Хьасана корабаьр. Эггара халагІа дар да гІалгІай багахбувцам ховш вола сег лохилга. Цо йиш лохкаргьа е илли аргва. Поэт хила безам болча шийна хьехеззача тайпара дІаязду сего дахьаккха иллн, тІаккха шийн цІи кІал а язийта кепа йоазигІа арадоахих. Цунах поэт хинна аьлар. Тешаций шо?

Нагахьа санна шоаш ца теше, віаши нийс я еш Іоеша лохехьара ше произведени. Царех хьалхарьар — 1964-ча шера кхача Эзажкъонгий-Юргарча Балаева Сальмарий Хаде оалаш дІа а язда, «ГІалгІай фольклора» шоллагІча тома 309 оагІо тІа арадоала «Ешача йоІага дахьийта моаршал», хІаьта шоллагІьар — цу хана из «моаршал» йоккхача сагагара дІаяздаьча Балаев Хьасана «шийн» произведени а лаьрхІа «Лоамаш Зуйрен» тІа (1966 ш. № 4 оагІ. 26) арадаьккха «керда стих» я.

Лакха лоамаш санна
Лакха долаш,
Лоамаш шовда санна
ШІена долаш,
Шера форд санна
Шера долаш,
Сахул-седкъа санна
Сийрда долаш,
Комсий малар санна
Мерза долаш,
Наьна накха санна
Хьаьнала долаш
Дег тІара дІайха
Моаршал да хьога

Кавказа лоамаш санна
Лакха долаш,
Лоамаш шовда санна
ШІена долаш,
Шера форд санна
Шера долаш,
Сахул-седкъа санна
Сийрда долаш,
Комсий малар санна
Мерза долаш,
Наьна накха санна
Хьаьнала долаш
Дег тІара дІайха
Моаршал да хьога,
Со кхеваь са Даьхе!

Эггара хьалхара «лакха» аха доша, рифма ца толаш а еш, «Кавказа» яхача дешаш хийла а хийна, автора «шийн» стихе тІеххьара «Со кхеваь са Даьхе!» аха мугІ тІа техабе а цунах керда стих хилла. Наьха кхоара лочкъа а яь, моллагІа хІама сего шийн кІагІа чуяьхарнх тарра гІулакх да из. Вешта аьлча, литературe хІа къоала да из.

Х. БЕРСНЕВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина урамь, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-98; редактора зам. 3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культурин, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахамен письмой отделий — 3-42-28;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-98; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05092. Заказ № 1754.